

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра романської і новогрецької філології та перекладу

Кваліфікаційна робота
з перекладознавства на тему:

**“СИМВОЛІКА КОЛЬОРІВ У ІТАЛІЙСЬКОМОВНИХ ТА
УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ”**

Студентки групи МЗмліт03-20
факультету перекладачів
заочна форма навчання
спеціальність **035 Філологія.**
спеціалізація **035.05 Романські мови
та літератури (переклад включно)**
Васільєвої Анастасії Віталіївни
Науковий керівник:
доктор філологічних наук
доцент Філоненко Н. Г.

Допущено до захисту
«__» _____ року
Завідувач кафедри
Філоненко Н.Г.

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади перекладознавчого дослідження італійських фразеологічних одиниць з колоронімами	6
1.1. Поняття фразеологічна одиниця у перекладознавчому дослідженні італійської мови.....	6
1.2. Класифікація фразеологічних одиниць	10
1.3. Італійські фразеологічні одиниці з колоронімами.....	17
1.4. Способи перекладу фразеологічних одиниць	24
Висновки до першого розділу	26
РОЗДІЛ 2. Символіка кольорів в фразеологізмах італійської та української мов	29
2.1. Порівняння фразеологічних одиниць італійської та української мов... ..	29
2.2. Фразеологізми – порівняння з елементами кольору.....	44
2.3. Фразеологізми метафори та їх переосмислення в порівнюваних мовах. ..	47
Висновки до другого розділу	56
РОЗДІЛ 3. Засоби передачі фразеологічних одиниць з колоронімами ...	58
3.1. Особливості перекладу фразеологічних одиниць	58
3.2. Переклад фразеологічних одиниць з елементами кольору.....	61
3.3. Фразеологізми з колоронімами, їх типи та особливості.....	66
Висновки до третього розділу.....	69
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75

ВСТУП

Фразеологія — це відображення багатовікового надбання народів усього світу, особливостей їх культурного розвитку, своєрідних традицій, вірувань у небагатослівний спосіб. Всі фразеологізми, як італійські, так і українські зберігають для нащадків ще й згадку про невимовну красу навколишнього середовища рідної землі.

Інформація національно-культурного спрямування, яку пам'ятає фразеологія, є різною. Вона торкається сфер різних когнітивних рівнів словесного образу (концептуального, вербального тощо).

Фразеологія — вербалізована частина комплексної системи стереотипних та прототипних уявлень, думок та оцінок певного соціуму, позначених знаково, і якими людина може керувати у своїй діяльності або ж ймовірніше, які керують людиною.

Фразеологічний матеріал — це головний засіб для описування та надання пояснень щодо прототипних репрезентацій певних об'єктів, явищ, технік виконання певної діяльності, абстрактних понять тощо. Крім того, фразеологія — це своєрідний мовний рівень, що включає в себе властиву лише йому надзвичайно багатогранну систему символів.

Актуальність роботи зумовлюється її спрямованістю на дослідження семіотичних питань перекладу фразеологічних одиниць італійської мови, адже фразеологізми є доволі об'ємним класом лексики, який постійно знаходиться у центрі уваги лінгвістів і перекладознавців. Фокусування дослідників на перекладі фразеологізмів пояснюється його підвищеною складністю. Основні труднощі перекладу фразеологічних одиниць італійської мови на українську полягають в малій ймовірності існування еквівалентів, оскільки еквівалентність передбачає ідентичність всіх показників, в тому числі і національного забарвлення.

Метою нашої наукової роботи є визначення шляхів відтворення і збереження символіки кольорів у фразеологічних одиницях при перекладі з

італійської на українську мову.

Поставлена мета обумовлює вирішення основних *завдань*, а саме:

- визначити поняття “фразеологічна одиниця”;
- окреслити диференціацію фразеологічних одиниць, їхні типи і класифікації;
- визначити роль фразеологічних одиниць у мовній картині світу італійців і українців;
- встановити ознаки образного переосмислення фразеологізмів із колоронімами;
- визначити особливості вживання і труднощі перекладу фразеологічних одиниць із колоронімами;
- виявити способи перекладу італійських фразеологічних одиниць із колоронімами на українську мову;
- з’ясувати переважні засоби, що використовуються при передачі символіки кольорів у фразеологічних одиниць з компонентом кольору.
- розглянути поняття міжмовної відповідності еквівалентів і типів еквівалентів фразеологічних одиниць із колоронімами.

Об’єктом дослідження є фразеологічні одиниці з колоронімами в італійській та українській мовах.

Предметом дослідження є засоби передачі символіки кольорів при перекладі італійських фразеологізмів з колоронімами українською.

Задля досягнення мети і виконання завдань цієї наукової роботи ми використали такі *методи дослідження*: дескриптивний, структурно-семантичний та метод зіставного та порівняльного аналізу. Застосовуючи дескриптивний метод, ми описували фразеологізми з компонентом кольору, обираючи їх зі словникового складу мови та пояснюючи особливості їхньої структури та функціонування. Використовуючи зіставний та порівняльний методи, ми зіставляли фразеологічні одиниці італійської та української мов з метою окреслення спільного й відмінного в аналізованих одиницях. Структурно-семантичний метод застосовувався при дослідженні структури і

семантики фразеологізмів з колірним компонентом для їхньої систематизації та для з'ясування їхніх функціональних особливостей.

Наукова новизна: використані нові методи дослідження італійських фразеологічних одиниць з колоронімами. В роботі досліджуються засоби передачі символіки кольорів з української на італійську мову та з італійської на українську.

Практичне значення: Аналіз труднощів перекладу фразеологічних одиниць італійської мови на українську, які полягають в малій ймовірності існування еквівалентів.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, висновків до всієї роботи та списку використаних джерел.

Матеріалом для теоретичної частини роботи слугують праці найбільш відомих дослідників в цій області С.І. Влахова,

В.В. Виноградова, Л.К. Латишева, Я.І. Рецкера, Н.М. Шанського, і ін., а так само наукові статті Е.В. Бреус, А.В. Куніна, В.Н. Телії, А.Д. Рахштейна, Т.З. Черданцевої та ін. Матеріал для практичної частини було відібрано з Італійсько-українського фразеологічного словника, Нового італійсько-українського словника, Нарисів з лексикології італійської мови Т.З. Черданцевої. У роботі ми узагальнили різні погляди вчених, які працювали над цією темою; спираючись на теоретичні знання, провели практичне дослідження.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ІТАЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1.1. Поняття фразеологічна одиниця у перекладознавчому дослідженні італійської мови

Фразеологія, як лінгвістична дисципліна, сформувалася відносно нещодавно, та й досі перебуває на етапі становлення й розвитку. У 50-х роках ХХ століття російський і український мовознавець Б. Ларін писав, що фразеологія перебуває в стані так званого “прихованого розвитку”(шукаємо відповідні синоніми) [15]. Протягом останніх декількох десятиріч теоретична база фразеології досягла значно вищого рівня. Сьогодні лінгвісти приділяють неабияку увагу дослідженню фразеології в контексті сучасної української літературної мови.

Незважаючи на те, що фразеологічні розвідки у перекладознавчому аспекті ведуться достатньо інтенсивно, зокрема у питаннях перекладу італійськомовних фразеологізмів однак мовознавці ще дотепер не можуть віднайти компроміс щодо головних її проблем. Провідні для фразеології питання, такі як природа походження фразеологічних одиниць італійської мови, їх класифікація, предмет та межі фразеології, ідеографічні зв'язки фразеологізмів трактуються по-різному [20, с. 8].

Нинішні фразеологічні дослідження італійської мови мають ґрунтуватися на результатах вивчення проблем фразеології на рівні загального мовознавства, об'єктом вивчення якої є фразеологічні одиниці, інакше кажучи фразеологізми [1, с. 252].

На сьогодні фразеологічна одиниця (далі – ФО) у лінгвістиці не має однозначного визначення з огляду на численні наукові дискусії, які точаться з цього питання. Після вагомості кількості проведених досліджень в цій галузі, науковці досі не можуть згодитись щодо остаточної дефініції поняття

«фразеологізм», яка б відповідала результатам всіх проведених досліджень. Разом з деякими іншими одиницями мови ФО можуть поєднуватися як словами, так й вільними словосполученнями. У свою чергу, це означає, що правильне визначення фразеологізму як характеристики лінгвістичного явища (в той же час і предмета фразеології) можливе лише за умови вивчення всіх притаманних йому властивостей, тобто тих, що відрізняють його від інших елементарних значень лексичних одиниць [4, с. 7].

Багато цікавих визначень фразеологічної одиниці міститься і в дослідницьких працях інших науковців. Наприклад, на думку А.П. Грищенка, фразеологізмом доцільно вважати ідеологічно пов'язане сполучення слів, основна відмінність якого від подібних до нього за формою синтаксичних структур (словосполучень чи речень), утворюється не в процесі мовлення, враховуючи вимоги загальної граматичної і значенневої правильності поєднання слів, а відображається вже готовою конструкцією з властивим їй лексичним складом і змістом [13, с. 203].

У сучасній теорії і практиці перекладу найпоширенішим для вживання є визначення з монографії “Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія”, за загальною редакцією академіка І.К. Білодіда, який стверджує: “Фразеологічною одиницею зазвичай називають лексико-граматичну єдність двох і більше нарізно оформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, яка, маючи цілісне значення, відтворюється в мові за традицією, автоматично” [2, с. 336]..

Провівши порівняльний аналіз, було визначено, що італійські та українські фразеологічні одиниці мають розвинену систему елементів з компонентами кольору та мають різноманітні типи повних або часткових еквівалентів. Прагнучи до збереження унікальних елементів, прислів'я і фразеологічні одиниці з колоронімами відрізняються національним колоритом і сприяють яскравому експресивно-емоційному вираженню почуттів людини, відбиваючи таким чином її ставлення до себе і

навколишнього світу.

Фразеологізми з компонентом-колоронімом, безсумнівно, є дуже різноманітним і експресивним шаром лексичних одиниць. Вони охоплюють всі можливі граматичні структури стійких одиниць (субстантивні, ад'єктивних, дієслівні і адвербіальніє словосполучення), що дає можливість описувати як стан людини або особливості її характеру, так і її дії або манеру поведінки.

Компоненти-колороніми включають в себе найменування кольорів, найбільш тісно пов'язаних з людиною в процесі її культурно-історичного розвитку. При тому, що в різних мовах може спостерігатися певна спільність у посиленні на ті чи інші кольори, кожна культура формує свій набір подібних одиниць, закріплюючи за ними певні характеристики.

Фразеологічні одиниці, прислів'я і приказки в італійській мові, як і в будь-якій іншій мові, виникли у давнім давно і з того часу супроводжують італійський народ протягом всього його історії. Особливі властивості стійких виразів, як за формою, так і за змістом зробили фразеологічні одиниці, прислів'я і приказки настільки стійкими і необхідними в житті італійців.

Серед італійських прислів'їв і приказок можна виділити в окрему групу ті, які мають в своєму складі елемент-колоронім. Аналіз окремих груп прислів'їв і приказок, пов'язаних зі світом кольорів, дозволяє виділити ті, які проєктують поведінку, вчинки, характеристики людини на світ такої великої палітри. З давніх-давен люди зверталися до символіки, щоб перенести насущні проблеми свого життя на світ мистецтва, уособлюючи в ньому щось, що асоціювалося з побутом. Кольори можуть символізувати інстинктивне життя, родючість, достаток, емоційні пориви.

Багато кольорів мають певний зв'язок з рисами людського характеру. Внаслідок цього, для емоційно-оцінної характеристики людини в розмовній мові вживаються порівняння та метафори, засновані на встановленні подібності між людиною, як представником свого класу та кольорами і привносять таким чином в висловлювання елемент образності.

Фразеологізми з компонентом кольору демонструють з чим саме, якою подією, якою емоцією чи станом людина пов'язувала той чи інший період свого життя в національних культурах.

Труднощі перекладу фразеологічних компонентом кольору полягають в тому, що перекладачеві необхідно знати відповідний сенс італійського фразеологізму стосовно українського, відрізнити значення різних слів в контексті сенсу, переданого джерелом.

Таким чином, фразеологія відіграє важливу роль в системі мови, вона вимагає особливого підходу в процесі перекладу, але, на думку автора роботи, можна зробити наступний висновок: не буває неперекладних фразеологічних одиниць, для передачі точного сенсу потрібні певні знання і досвід передачі вихідного тексту.

В італійській лінгвістиці питанням фразеології займалася невелика кількість науковців порівняно з вітчизняною та британсько-американською школами (М. Дардано, Т. де Мауро, Л. Серіанні, Р. Сімоні, Ф. Казадеї, Ф. Фалоппа) [11].

Під час дослідження фразеологічних одиниць визначалися їх різні ознаки, наприклад:

1. семантична цілісність (В. Виноградов, І. Торопцев, Г. Удовиченко);
2. відтворюваність (С. Гаврин, О. Федоров, М. Шанський);
3. фразеологічна відтворюваність (Л. Ройзензон);
4. метафоричність (О. Бабкін, О. Кунін, Б. Ларін);
5. стійкість (В. Жуков, П. Лекант, Л. Юрчук);
6. еквівалентність слову (А. Аксамітов, В. Нікітін, О. Реформатський);
7. нарізно-оформленість (О. Молотков, Р. Попов, Л. Скрипник);
8. наявність не менше двох повнозначних слів (М. Шанський, Б. Шварцкопф);
9. неперекладність (Л. Булаховський) та ін.

Фразеологізми на противагу лексиці — становлять собою більш складні мовні одиниці як похідні особливої вторинної номінації. “Через

лексику приходять вся або майже вся людська практика, через фразеологію — тільки ті її сторони й кордони, дзеркальність відображення яких вторинне переломлюється через випукле скло людських почуттів, сприйняття і їхніх оцінок” [12].

Фразеологічна відтворюваність зворотів у мовленні характеризується тим, що вони вже існують в мові, а відповідно і в нашій свідомості і пам'яті, як готова база, відповідно до якої ми будуємо речення. Отже фразеологічні звороти не створюються, а відтворюються як готові цілісні одиниці з деякими характерними їм рисами.

Експресивна колоритність фразеологічних одиниць італійської мови виникає з їхнього призначення – передавати шляхом вираження позитивних та негативних емоцій ставлення італійців до фактів навколишньої дійсності [14]. Завдяки використанню фразеологічної одиниці італійці значно підвищують рівень емоційного забарвлення мовлення.

На нашу думку, якщо взяти до уваги всі вищезазначені різноманітні поняття, надані науковцями які протягом довгого періоду займалися дослідженням, аналізуванням даного питання, то фразеологічну одиницю можна окреслити як сполучення двох чи більше ідеологічно пов'язаних слів, що становить собою семантичну цілісність, є готовою конструкцією з властивим їй значенням, що посилює мовленнєву емоційність.

1.2. Класифікація фразеологічних одиниць

Нині існує безліч багатоманітних класифікацій фразеологізмів, але найвідомішою та, більш за все, найдоцільнішою є класифікація розроблена французьким мовознавцем Ш. Баллі. Пізніше класифікація Ш.Баллі була доповнена і вдосконалена російським мовознавцем В. В. Виноградовим [9]. За структурою зміст класифікації Ш. Баллі та В.В. Виноградова становлять: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення.

Фразеологічні зрощення — семантично неподільні фразеологічні одиниці, значення яких не впливає зі значень їх компонентів [9, с. 244]. Як

приклади фразеологічних зрощень можна вважати наступні конструкції: **точити/поточити язика** “недоброзичливо висловлюватися про когось” [4, с. 718], **різати вухо** “неприємно вражати слух своїм грубим, різким або невправним звучанням” [4, с. 599], **потанцювати циганської халандри** “азанати неприємностей” [4, с. 549], **піймати нитку** “встановити послідовність, виявити основне в чому-небудь” [4, с. 515], “даремно надіятись на кого-, що-небудь, чекати чогось, залишаючись пасивним” [4, с. 234].

Здебільшого сучасні вітчизняні мовознавці, зокрема, О. М. Мосейчук, стверджують, що ідіоми є різновидом фразеологічних одиниць, де фразеологічна одиниця – родове поняття, а ідіома – видове. Головною ознакою ідіоми він називає ідіоматичність, що полягає в образності, частковому або повному переосмисленні і невмотивованості значення [5, с.270]

Наступним видом є фразеологічні єдності —семантично неподільні фразеологічні одиниці, цілісне значення яких умотивоване значенням їх компонентів.

Дефініція фразеологічної єдності утворилася завдяки узагальненому переносному значенню вільного словосполучення. Це результат образного метафоричного переосмислення словосполучення [22, с. 245]. До прикладів фразеологічних єдностей можна віднести: **робити з мухи слона/вола/бугая** “занадто перебільшити щось” [3, с. 740], **плавати на мілкому** “не мати достатніх здібностей, знань, сил, досвіду і т. ін.” [3, с. 644], **прикусити язика** “утриматися від запальних, гарячих, різких висловлювань; замовкнути” [3, с. 695], **гнути коліна** “виражати покірність” [3, с. 175], **камінь за пазухою лежить** “хто-небудь вороже настроений проти когось, нещирий, невідвертий, приховує свої злі наміри” [3, с. 363].

Проаналізувавши вищенаведені приклади, приходимо до висновку: для фразеологічних єдностей характерна певна семантична двоплановість, оскільки, якщо вживати їх окремо від контексту, то зрозуміти семантику цих

єдностей буде важко доступною та клопіткою справою.

Ще однією групою є фразеологічні сполучення — це звороти, в яких самостійне значення кожного слова є абсолютно зрозумілим, але один із компонентів має зв'язане значення. Наприклад: **брати до відома** “зважати на що-небудь, враховувати щось” [3, с. 49], **розквасити губи** “розплакатися” [3, с. 751], **утратити мову** “на якийсь час позбутися здатності говорити, німіти від хвилювання” [3, с. 738], **липнути до жіночих спідниць** “любити жінок, часто залицятися” [3, с. 335], **віддавати перевагу** “приділяти більшу увагу комусь, виявляти прихильність до кого-небудь порівняно з іншими” [3, с. 203].

Мовознавці, які детальніше опрацьовують розуміння фразеології, пропонують виокремлювати також четвертий тип фразеологізмів — так звані фразеологічні вирази, до яких належать речення та крилаті вирази. Прийнято вважати, що це стійкі за складом і вживанням семантично подільні звороти, які складаються повністю зі слів із вільним, незалежним один від одного, значенням.

Варто зауважити, що фразеологічні вирази виділив М. Шанський. Пізніше ним було здійснено поділ фразеологічних виразів ще на дві групи:

1. фразеологічні вирази комунікативного характеру — за своєю природою є предикативними словосполученнями, цілими висловлюваннями, реченнями, основне завдання яких полягає у вираженні суджень. Наприклад, “хрін від редьки не солодший”, “мовчання — знак згоди (мовчазна згода)”;

2. фразеологічні вирази номінативного характеру — зазвичай це мовне кліше, виражаються у формі простого словосполучення, наприклад, “золоті руки”, “трудові успіхи”, “чорне золото” тощо. Такі фразеологічні вирази виконують номінативну функцію, виступаючи в реченні словесною формою того чи іншого поняття, слова.

Яскравим прикладом є цитати з творів всесвітньо відомого Кобзаря Т.Г. Шевченка: “І чужому научайтесь, і свого не цурайтесь”, “У всякого своя

доля і свій шлях широкий”, “В своїй хаті своя правда, і сила, і воля», «Борітеся – поборете, Вам Бог помагає!».

Цікавою є класифікація фразеологічних сполук з огляду на їх функціональну сторону. Таку класифікацію запропонував С.Г. Гаврин.

Згідно класифікації С.Г. Гаврина, фразеологічні сполуки діляться на шість видів:

1. Образно-виразні стійкі сполуки — до цього виду відносять:

1.1. Метафоричні одиниці, як-то “пустити червоного півня” (підпалити щось з метою помсти, розплати);

1.2. Сталі порівняння, наприклад, “берегти як зіницю ока” (дуже пильно берегти, охороняти, доглядати);

1.3. Сполуки, що складаються з метафоричних елементів. Наприклад, “яблуко незгоди” (причина виникнення суперечностей, сварок, конфліктів);

1.4. Сталі гіперболи, літоти. Наприклад, “гарматою не пробити” (щось дуже міцне);

1.5. Тавтологічні сполуки, такі як “зобразити образ злочинця” (намалювати, відтворити портрет злочинця, образ злочинця).

2. Ідіоми — стійкі словосполучення, що втратили свою внутрішню форму. Наприклад, “собаку з’їсти” (бути досвідчений в певній справі, сфері, знати щось дуже гарно, детально);

3. Афористичні фразеологізми — виражають кінцеві, остаточні висновки з певних життєвих ситуацій, наприклад, “друзі пізнаються в біді”;

4. Термінологічні фразеологізми — охоплюють терміни з різних сфер життєдіяльності людини (науки, техніки, мистецтва...). Наприклад, “культ особи”.

С.Г. Гаврин вважає, що завдяки такій класифікації можна зрозуміти процес утворення стійких сполук, механізм формування фразеологічного складу мови. Варто зауважити, що в зарубіжній лінгвістиці термін “фразеологічна одиниця” майже не використовують. Натомість там послуговуються терміном “ідіома” (idiom) [6], маючи на увазі різні групи

сталих виразів [7, с. 272]. Низка іноземних науковців (К. Фернандо, Р. Флауелл, Г. Бургер) наголошують, що неможливо охопити лінгвістичну природу ідіоми, не звертаючись до визначальних параметрів. Зокрема, Ч. Фернандо та Р. Флауелл визначають ідіому як морфо-синтаксичний феномен, ключовою властивістю якого є асиметрія між значенням та синтаксичною будовою [8, с. 33].

Визначення британських дослідників Дж. Сейдл та У. Макморді наближене до вітчизняного розуміння ідіоматичної одиниці: вони вказують, що семантика ідіоми відмінна від семантики її складників, а власне ідіома – це “комбінація слів, які разом позначають дещо зовсім відмінне від того, що позначає кожне окреме слово цієї ідіоми” [9, с. 4].

Сучасні західні лінгвісти, зокрема, Р. Спіерс, також відносять до складу ідіом паремії – приказки, прислів'я, крилаті вислови та цитати [10, с. 100], що вказує на більш широкий підхід до розуміння ідіоми.

Не менш викликає інтерес класифікація, запропонована А.В. Куніним, А.І. Смирницьким. Вони поділяють фразеологізми, до складу яких входять назви кольорів, за типом значення виразу на фразеологізми - порівняння, фразеологізми - метафори, фразеологізми - метонімії [..].

На нашу думку, елементи класифікації А.В. Куніна, а саме фразеологізми - порівняння та фразеологізми - метафори є дещо схожими з метафоричними одиницями та сталими порівняннями, що були виокремлені також С.Г. Гарином.

Основою метонімічних фразеологізмів служать просторові, дієві, синтагматичні та логічні відносини між різними категоріями, що стосуються дійсності і її відображення в свідомості людини [...].

Необхідно зазначити про класифікацію фразеологізмів за походженням (етимологією) [...]:

1. Сталі вислови з народної мови (побутового народного мовлення, анекдотів, жартів тощо). Сюди належать прислів'я і приказки;
2. Професіоналізми, що набули метафоричного вжитку;

3. Переклади з інших мов або запозичення фразеологізмів без перекладу: *наприклад, “contra spem spero” (в перек. Без надії сподіваюсь);*

4. Вислови з античної культури;

5. Біблійні та євангельські вислови;

6. Вислови відомих людей (афоризми, цитати);

І.Г. Чередниченко з огляду на стиль мовлення поділяє фразеологічні одиниці на

1. розмовно-побутові, що зазвичай переважають в усному мовленні та художній літературі, *наприклад, “скільки вовка не годуй, той все у ліс дивиться”;*

2. народнопоетичні фразеологізми. *Наприклад, “будь здорова, як вода, а багата, як земля, а щаслива, як весна”.*

В окрему групу виділяються книжні фразеологізми, які використовуються переважно в писемній формі наукового, офіційно-ділового, публіцистичного та художнього стилів, *наприклад, “болючі проблеми”.*

П.Г. Єрченко, *наприклад, класифікує фразеологізми за смислорозрізнявальною функцією компонента на фразеологічні одиниці з нормативним смислом, проміжні фразеологізми, фразеологічні одиниці з ідіоматичним сенсом та ілюстративні [28,с.8-13,].*

За джерелом походження, виникнення застосовується розподіл фразеологізмів, розроблений В.М.Мокієнком. Відповідно до такого розподілу фразеологічні одиниці поділяють на дві групи:

1. природні;

2. умовні.

Природні фразеологізми виникають самостійно в будь-яких мовах і в основному слугують для відображення явищ природи, фауністичного та флористичного світів, фізичних та психічних станів людини.

До умовних фразеологізмів належать сполучення, що обумовлені спеціальним своєрідним процесом національного розвитку і відображають

фактичні обставини матеріальної та духовної культури того чи іншого народу [47,с.163].

Незвичайну увагу процесу виникнення та становлення фразеологізмів приділяє англійський фразеолог Л.П. Сміт. На його думку, переважним джерелом виникнення ідіом є життя та сфера діяльності людей: “в своїй більшості образні та ідіоматичні вирази створювалися народом і тісно пов'язані з інтересами та повсякденними заняттями простого люду. Нові слова та ідіоматичні вирази є, як правило, результатом мовотворчості неграмотних людей; наші найкращі ідіоми, найбільш яскраві образні вирази виникли не в бібліотеках та вітальнях, а в майстерні, на кухні чи в льоху” [65,с.89].

Отже, англійський вчений виділяє ті сфери життя, звідки беруть початок фразеологічні одиниці. Зазвичай, це певні галузі людської діяльності (вирази, притаманні носіям різних професій; ідіоми, пов'язані з сільським господарством, побутом, тваринним світом, спортом), предмети побуту.

До особливих груп ідіом, як вважає Л.П. Сміт, потрібно виокремлювати такі, джерелом яких є людське тіло, душа, і ще групу фразем, до складу яких входять так звані “фразеологічні дієслова” — себто словосполучення, що становлять собою дієслова та прислівники чи прийменники. До того ж Л.П. Сміт також виокремлює запозичені ідіоми, біблійні ідіоми та шекспіризми [65,с.89].

Отже, фразеологізми є важливим засобом для вираження колориту мови та її експресивності. Це яскраві, образні вирази, що є справжнім надбанням для будь-якої мови.

Протягом довгого періоду часу розвитку поняття фразеологічної одиниці і виокремлювалися різні види класифікацій фразеологічної одиниці. Вчені класифікують фразеологізми за різноманітними ознаками. Такі класифікації допомагають детальніше вивчати поняття фразеологічної одиниці, її основні характерні риси, притаманні властивості, випадки, в яких вони вживаються або вживалися суспільством.

Основною класифікацією залишається класифікація мовознавця Ш. Баллі, що пізніше була доповнена і вдосконалена російським мовознавцем В. В. Виноградовим, за якою фразеологічні одиниці потрібно поділяти, як вважають Ш. Баллі та В.В. Виноградова, на: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення.

М. Шанський висунув пропозицію розподіляти фразеологізми також на четвертий тип, так звані фразеологічні вирази, до яких належать речення та крилаті вирази — стійкі за складом і вживанням семантично подільні звороти, які складаються повністю зі слів із вільним, незалежним один від одного, значенням. Пізніше М. Шанським було розподілено фразеологічні вирази на дві групи: фразеологічні вирази комунікативного характеру, фразеологічні вирази номінативного характеру.

Фразеологічні одиниці можуть бути також класифіковані за джерелом походження, їх виникнення, за смислорозрізнявальною функцією, з огляду на стиль мовлення тощо.

На сучасному етапі розвитку фразеології як науки виникають нові типи класифікації фразеологізмів. На нашу думку, насамперед це зумовлено поступовою зміною побуту, традицій того чи іншого народу.

1.3. Фразеологічні одиниці з елементами колоронімами

Фразеологічна структура будь-якої мови викликає надзвичайний інтерес для її вивчення. З давніх-давен феномен кольору цікавив суспільство, оскільки більшість людей знаходили зв'язок між феноменом кольору та його впливом на психоемоційний стан людини.

Розуміння символіки та семантики кольору, а також наявність взаємозв'язку позначень кольорів з певними традиціями, речами народів світу та поняттями, дає підстави розглядати колороніми зі сторони своєрідного концепту світогляду, що відображає національну картину світу.

Фразеологічні одиниці створюються в мовленні і слугують інструментом для відображення тих явищ, предметів, що безпосередньо

оточують людей. У свою чергу, суспільство надає фразеологічним одиницям тих чи інших характеристик, в тому числі ознак за кольором. Отже, цілком закономірно, що підставою у деяких фразеологізмах, які увиразнення, підсилення емоційної забарвленості мовлення є саме колір, що виступає складовою частиною фразеологізму.

Колір слугує допоміжним елементом для створення яскравих зорових образів з сухих абстракцій, що додає мовленню барвистості, виразності та емоційної наповненості.

Як зазначає А. Вежбицька [22, с. 257], колір є елементом культури, за допомогою якого можна охарактеризувати, систематизувати предмети, соціальні норми та морально-естетичні поняття. Через це компонент кольору – надзвичайно важливий засіб формування фразеологічних одиниць. На думку І. Шалека, саме кольори є засобом вираження великої кількості ситуацій, які було б складно описати, використовуючи інші знаки або слова [23, с. 91].

Варто зазначити, що в українській мові немає єдиного терміну на позначення компоненту кольору у фразеологічних одиницях та ідіомах зокрема. У своїх працях мовознавці пропонують різні роботи, і деякі з них є авторськими неологізмами. Так, А. Улянич використовує визначення “кольоропозначення”, І. Бабій, О. Крижанська – “кольороназва”, Т. Семашко – “колоратив”, Г. Соколова – “колоронім”. В італійській мові колірні компоненти мають назву *chromonimi* (букв. *хромоніми*).

У даній роботі ми користуватимемося терміном “колоронім” (від латинського *color* – колір та грецького *ονυμ* – ім’я) у значенні компонент на позначення кольору, погоджуючись з Д. Борисовою в тому, що цей термін є найбільш влучним та може бути використаний для позначення будь-яких колірних відтінків [24]; окрім того, він побудований за часто відтворюваною моделлю (*фітонім, зоонім*).

Для ідіоматичних виразів, побудованих на колоронімах, характерна своєрідність сприйняття певного кольору представниками певної культури.

Через це варто розглядати ідіоматичні вирази з колоронімами через призму символіки кольору в різних культурах, зокрема, італійській та українській.

Колір може застосовуватися враховуючи точку зору психологічного, емоційного, культурного аспекту. Завдяки вживанню елементів кольорів у фразеологічних одиницях передається емоційний, психічний стан людини, її позитивні та негативні сторони, слабкі та сильні риси характеру, різні соціальні та культурні явища, менталітет, традиції, звичаї того чи іншого народу.

За загально визначеним правилом, вивченням фізичних якостей спектральних кольорів займається наука кольорознавство, а вивченням психологічного впливу певних сполучень кольорів - кольорових гармоній - складає предмет естетики кольору.

З огляду на літературні твори, поезію, тексти пісень, ми вважаємо, що до основи фразеологічних одиниць з елементами кольорів, належать фразеологізми з елементами білого та червоного кольорів.

“Дослідженням мови поетичних творів... встановлено, що основу палітри фарб складають живописні означення чорний - червоний - білий” [31,с.66]. Дослідження фразеологізмів, до складу яких входять колороніми, також підтверджує думку про те, що лексеми на позначення червоного та білого кольорів зустрічаються якнайчастіше.

Й.В. Гете ж надає особливої уваги чорному та білому кольорам, порівнює та зіставляє їх зі світлом і темрявою, мороком. На його думку, білий та чорний кольори є фундаментом для виникнення всіх інших кольорів: “для виникнення кольору необхідні світло і морок” [24,с.133].

Основною особливістю чорного кольору є те, що йому притаманне символізування поганих явищ, речей, негативних рис характеру тощо в будь-якій національній культурі світу. Згідно західних традицій, чорний колір становить собою смерть, траур, скорбота, меланхолія, приниження, руйнування. У східних традиціях чорний колір асоціюють з Воротами Пекла, злом тощо [11,с.23]. В Україні чорний колір традиційно пов'язують зі

смертю, трауром, печаллю, сумом, певними негативними явищами, подіями.

Чорний колір зазвичай протиставляється білому та символізує нещастя, горе: *essere nero* – бути похмурим; *ingratitude nera* – чорна невдячність; також ненависть: *essere la bestia nera* – бути ненависним. Так само чорний колір асоціюється з чимось забороненим, таємним: *lista nera* – чорний список; *mercato nero* – чорний ринок. Також із чорним кольором в Італії пов'язані повідомлення про злочини у газетах: *cronaca nera* – кримінальна хроніка [28, с.77].

Проте, принагідно зазначити, що не завжди чорний — символ зла. Наприклад, в деяких східних країнах цей колір означає траур. Це і колір покаяння. При цьому, доведено, що чорний, як і білий, також захищає від дії шкідливої енергетики. Ось чому представники духовенства різних країн і вірувань носять одяг чорного кольору [19,с.21].

Противагою чорного кольору є білий. У слов'янських народів джерелом походження білого кольору є світло та вогонь. Білий колір — це символ чистоти, любові [56,с.309-310]. У країнах Західної Європи цей колір означає святість, чистоту, відвертість, спокій.

Однак, у той час у країнах Сходу білий — символ неба, траур [11,с.23]. Взагалі, прийнято вважати, що білий колір - це колір світла, панування добрих сил.

Білий колір є символом світла, чистоти, невинності, добродієвості, радості: *essere figlio della gallina bianca* (букв. бути сином білої курки) – бути загальним улюбленцем; *vedere tutto bianco* – бути оптимістом.

В італійській мові білий колір має велику кількість переносних значень. Він може вказувати на відсутність окремих характеристик та ознак: *matrimonio bianco* – фіктивний шлюб; *notte bianca* – безсонна ніч (вираз походить із Середньовіччя, коли чоловіки, перш ніж стати лицарями, мали провести ніч перед церемонією в молитві та роздумах, одягнені в біле, що символізувало їхню чистоту [25, с. 1118]); *omicidio bianco* – нещасний випадок (букв. біле вбивство); *spaghetti bianche* – спагетті без соусу; *bere*

biancho (букв. *niti біле*) – залишитися ні з чим [26, с. 253].

В італійській історії білий колір отримав важливе політичне значення через багаторічне протистояння білих та чорних гвельфів. Через це в багатьох хроніках згадуються *parte bianca* – біла сторона та *la parte nera* – чорна сторона. Вираз *bandiera bianca* – білий прапор – означає нейтралітет [27].

В історичних писемних джерелах, в творах українських письменників часто описується застосування українським народом різних речей червоного кольору, що свідчить про незвичайну популярність застосування червоного кольору.

Психологи вважають, що червоний означає бажання і різноманітні схильності та прагнення. Він також виражає прагнення отримувати результати, досягати успіху в різноманітних сферах життя. Це жадібне бажання всього того, що може сприяти насиченості буття і повноті досвіду. Це всі форми життєвості і сили [44,с.342].

На нашу думку, варто зауважити, що червоний колір сьогодні виступає одним з кольорів, що символізують кохання, пристрасть, захопленість.

В Італії ж червоний колір належав знаті, патриціям та римським імператорам. Він символізує владу, велич: *nascere col cintolo rosso* (букв. *народитися з червоним поясом*) – бути щасливчиком; разом з *bianco* означає здоров'я : *rosso e bianco* – кров з молоком. Використовується для опису розлюченої людини: *vedere (tutto) rosso* (букв. *бачити усе червоним*) – почервоніти від люті. Зустрічається вираз *andare in rosso* – перевищити залишок банківського рахунку.

Також червоний є кольором анархії: прихильників італійського національного лідера Джузеппе Гарібальді називали *camicie rosse* – червоні сорочки [26, с. 261].

Цікавим є значення колороніму “синій” в італійській мові. Окрім виразу *sangue blu* – “блакитна”, аристократична кров (за однією з версій, походить від так званої клятви кров'ю Бога, яку в середньовіччі часто

використовувала французька аристократія. Загалом синій та блакитний мають в італійській позитивне значення: до прикладу, *Principe Azzurro* (букв. *блакитний принц*) – принц на білому коні, казковий принц.

В Україні синій колір тісно пов'язується з фізичною потребою в спокої і з психологічною потребою в задоволеності [25,с.20]. Синій - колір неба, отже, це символ вірності (небо не змінює свого кольору), схильність до традицій, постійність, відданість вічним цінностям і спогляданню [44,с.337]. Як правило, він асоціюється з мудрістю, інтуїцією, є кольором синього птаха [25,с.20]. Однак синій виникає біля темряви [24,с.133], і цей факт певною мірою впливає на характеристику цього кольору. Наближаючись до чорного, він набуває відтінку нелюдського смутку [44,с.10], може спричинити депресію.

Хоча жовтий колір є символом сонця та сонячного світла, виразів із колоронімом “жовтий” в італійській мові небагато. Однак він використовується у низці виразів, таких, як *stampa gialla* – жовта преса; *romanzo giallo* – детективний роман. Прослідковується негативна конотація кольору, зокрема, *ridere giallo* (букв. *сміятися жовто*) – сміятися нещиро, через силу [26, с. 260].

Зелений – колір свіжої трави, листя, природи: *polmoni verdi* (букв. *зелені легені*) – парки, сквери; *avere il pollice verde* (букв. *мати зелений палець*) – бути вправним садівником. У переносному значенні вказує на молодість: *anni verdi* – молоді роки. Зелений набуває негативного значення при описі емоцій: *verde di rabbia*, *verde di invidia* – зелений від злості, зелений від заздрощів [26, с.265]. Хоча гроші в Італії зеленого кольору, вираз *al verde* (букв. *в зеленому*) означає *бути на міліні* (ймовірно, вираз народився в часи Ренесансу у Флоренції, де під час аукціонів запалювали свічку, низ якої був зеленим. Коли полум'я доходило до зеленої позначки, аукціон закривався) [27].

О.О.Потебня вважає, що зелений колір взаємопов'язаний зі світлом та вогнем “у рідкій малоросійській формі *гряний* . Отже, за спорідненістю зі

світлом (золото і горіти) зелений колір повинен мати ті ж значення, що і світло; але він означає лише молодість, красу і веселість” [56,с.310-311].

Таке значення зеленого наявне не лише у слов'янських народів. Взагалі західна традиція розуміє його як символ весни, тріумф життя, природи, молодість, веселість, процвітання [11,с.23]. Зелений нагадує нам про юність, цвітіння, надію та радість.

Відносно значення коричневого кольору, то це колір, що означає втрату життєдайної сили, коричневий символізує тілесні відчуття та потреби [25,с.21]. Втілюючи собою поняття покарання, відречення від світу, він є земним кольором [11,с.23].

Для італійської фразеології також характерне вживання коричневих колоронімів для опису трауру: *avere il bruno* – носити траур; *a bruno* – в траурі [26, с. 259].

Варто зазначити, що є випадки, коли після входження до складу фразеологізмів, назви кольорів можуть втрачати втрачають своє первинне значення (ознака кольору) і набувати інших семантичних відтінків, значень. У більшості фразеологічних одиниць можна виокремити значення компонента, в інших же це неможливо, бо взаємодія всіх компонентів фраземи породжує її значення. Семантика кожного з компонентів кольору по-своєму проявляється в різних типах фразеологічних одиниць.

Детально проаналізувавши психологічне значення найуживаніших в компонентному складі фразеологізмів кольорів, можна зробити висновок, що колороніми є цінним елементом як складова частина фразеологічної одиниці.

Колоронім відіграє роль такого елемента фразеологічної одиниці, завдяки якому мовлення покращується в декілька разів зважаючи на емоційно-забарвлений стан.

Найбільш використовуваними колоронімами вважається: білий, червоний, жовтий, чорний, синій кольори.

З використанням того чи іншого колороніму, як складової фразеологічної одиниці, людина може яскравіше передати свої різноманітні

почуття, враження від чогось або когось.

1.4. Способи перекладу фразеологічних одиниць

Процес перекладу фразеологічних одиниць є одночасно цікавим та важким завданням для перекладача. Фразеологія займає вагоме місце в будь-якій мові. Найчастіше фразеологічні одиниці використовуються в усному мовленні та художній літературі, однак з плином часу вони набули широкого вжитку в політичному дискурсі. Для того, щоб визначитися з необхідним типом перекладу, потрібно, перш за все, ідентифікувати та правильно передати значення фразеологізму.

Головними способами перекладу фразеологізмів є: фразеологічний еквівалент, фразеологічний аналог, дослівний переклад (або ж калькування), описовий переклад та контекстуальна заміна [15]. Проте, принагідно зазначити, що даний перелік не є вичерпним і може з часом збільшуватися.

Фразеологічний еквівалент. Фразеологічний еквівалент — це звичайна передача фразеологізму мови оригіналу фразеологічною одиницею мови перекладу. Такий спосіб перекладу вважають найпоширенішим та найзручнішим. Часто, відбувається переклад повним еквівалентом. Зважаючи на те, що в італійського та українського народу доволі різне світобачення, культура та народні традиції кількість таких еквівалентів невелика (*vieni un giorno* — заходь якось, *rotolarsi dal dolore* — кататися від болю, *capro espiatorio* — цап відбувайло).

Фразеологічні аналоги. Під цим способом перекладу мається на увазі використання при перекладі з мови-оригіналу фразеологізму з тим же самим значенням, однак, така фразеологічна одиниця вже буде будуватися на іншому образі. Використовуючи цей тип перекладу варто враховувати, що український образ у фразеологічному аналозі має залишати за собою нейтральне національне забарвлення (*ai posteri l'ardua sentenza* — нас розсудить час, *gallina vecchia fa un buon brodo* — за одного битого двох небитих дають).

Дослівний переклад або спосіб передачі фразеологічної одиниці так званою “калькою”. Це самобутній спосіб скопіювати образ мови-оригіналу, в нашому випадку — італійський образ і створити свій власний фразеологізм. Істотними умовами, про які не варто забувати, вдаючись до цього способу перекладу є те, що образ повинен залишатися чітко окресленим і зрозумілим, а переносне значення фразеологічної одиниці має брати початок з прямого значення (*I bimbi piccoli hanno orecchie grandi.* — У малих дітей великі вуха).

Необхідно зазначити важливий факт: якщо в перекладі є реалія, то вона мусить бути передана так, щоб український читач правильно сприйняв її значення.

Описовий переклад. Описовий переклад використовується у випадках, якщо фразеологізм мови-оригіналу не має еквіваленту або аналогу при перекладі. Це відмова від перекладу фразеологізмом шляхом описового пояснення змісту фразеологічної одиниці (*essere come una cicala* — (дослідно “бути як цикада”) бути базікою і жити одним днем, *fare la civetta* — (дослівно “бути собою”) бути кокеткою) [20, с. 196].

Контекстуальна заміна. Даний спосіб перекладу полягає в тому, що необхідно відшукати аналогічний український фразеологізм, який з максимальною точністю передасть зміст італійського фразеологізму у визначеному контексті, навіть якщо не буде відповідати його значенню (*cavallo di battaglia* — сильна сторона (те, що ми вміємо робити найкраще), *non saper cavare un ragno dal buco* — не бути здатним зробити щось як слід, *in bocca al lupo* — ні пуху, ні пера).

Таким чином, існує декілька основних способів перекладу фразеологізмів, серед яких: переклад фразеологічним еквівалентом, передача фразеологічної одиниці аналогом, дослівний переклад (калькування), описовий переклад та контекстуальна заміна.

Дуже важливо правильно перекласти фразеологічну одиницю. Це завдання іноді є непростим навіть для досвідченого перекладача. Без знань в галузі фразеології неможливо визначити виразність мови та весь її колорит,

важко зрозуміти правильне значення ідіоми. Тому для правильного вибору способу перекладу фразеологізму перекладач повинен добре орієнтуватися в поняттях фразеології та вміти визначити особливості фразеологічних одиниць.

Висновки до I розділу

Необхідність виявлення шляхів перекладу фразеологізмів як інструментів для вираження колориту мови та її експресивності зумовило завдання їх класифікації на певні види. На сучасному етапі розвитку фразеології виокремлюють чимало типологій класифікації фразеологічних одиниць, проте найкращою вважається класифікація мовознавця Ш. Баллі, що пізніше зазнала змін і була вдосконалена російським мовознавцем В.В. Виноградовим.

Ш. Баллі та В.В. Виноградов за структурним критерієм виокремили наступні види фразеологізмів: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення.

М. Шанський запропонував розподіляти фразеологізми також на четвертий тип, так звані фразеологічні вирази, до яких належать речення та крилаті вирази — стійкі за складом і вживанням семантично подільні звороти, які складаються повністю зі слів із вільним, незалежним один від одного, значенням. Пізніше М. Шанським було розподілено фразеологічні вирази на дві групи: фразеологічні вирази комунікативного характеру, фразеологічні вирази номінативного характеру.

Фразеологічні одиниці можуть бути також класифіковані за джерелом походження, їх виникнення, за функцією розпізнавання сенсу, з огляду на стиль мовлення тощо.

На сучасному етапі розвитку фразеології як науки виникають нові типи класифікації фразеологізмів.

Найбільший інтерес у дослідників викликає вивчення семантики

колоронімічного компонента у фразеологічних мовних одиницях.

Колороніми (лат. color – колір, гр. onima – ім'я), або ще так звані кольороназви є лексемами, денотативним значенням яких є ознака кольору [...].

Феномен кольору є предметом вивчення багатьох фундаментальних наук (природознавства, фізики, астрономії, психології тощо), а останніми роками дослідження колоронімів як прошарку лексики, що відображає сприйняття дійсності певною нацією, дуже поширене в лінгвістиці [...].

Фразеологічні одиниці створюються в мовленні і слугують інструментом для відображення тих явищ, предметів, що безпосередньо оточують людей. У свою чергу, суспільство надає фразеологічним одиницям тих чи інших характеристик, в тому числі ознак за кольором. Отже, цілком закономірно, що підставою увиразнення деяких фразеологізмів, підсилення емоційної забарвленості мовлення є саме колір, що виступає складовою частиною фразеологізму.

Колір слугує допоміжним елементом для створення яскравих зорових образів з сухих абстракцій.

Колоронім відіграє роль такого елемента фразеологічної одиниці, завдяки якому мовлення покращується в декілька разів, враховуючи на емоційно-забарвлений стан.

Найбільш використовуваними колоронімами вважається: білий, червоний, жовтий, чорний, синій кольори.

З використанням того чи іншого колороніму, як складової фразеологічної одиниці, людина може яскравіше передати свої різноманітні почуття, враження від чогось або когось.

Іноді первинне значення кольору, який увійшов як компонент до складу фразеологічної одиниці, може втрачатися. Натомість виникає інше значення відповідно до значення самого фразеологізму.

Фразеологізм — невід'ємна частина будь-якої мови, без якої вона не може існувати. Аби правильно визначити: який тип перекладу застосувати,

необхідно вміти визначати і правильно передавати значення фразеологізму.

Сьогодні існують певні проблеми з перекладом фразеологічних одиниць. Перекладач повинен вміти гарно розуміти значення фразеологізмів, теорії їх походження, класифікації, вміти правильно підібрати еквіваленти з іншої мови.

Існує декілька способів перекладу фразеологізмів, серед яких основними є: фразеологічний еквівалент, фразеологічний аналог, дослівний переклад (або ж калькування), описовий переклад та контекстуальна заміна. Для вибору потрібного способу перекладу важливо вміти визначати особливості фразеологічних одиниць та правильну передачу їх значення.

РОЗДІЛ 2. СИМВОЛІКА КОЛЬОРІВ В ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ ІТАЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

2.1 Порівняння фразеологічних одиниць української та італійської мов

Під відповідниками (еквівалентами) в перекладознавстві лінгвісти розуміють такі слова і словосполучення перекладу і оригіналу, які в одному зі своїх значень передають рівний або майже рівний обсяг інформації і можуть бути рівнозначними функціонально [Хустенко діє до: 2017].

Таким чином, можна дотримуватися класифікації еквівалентних лексичних одиниць, в основу якої покладено їх різні якості і властивості. За формою їх можна розділити на еквівокабульні (коли слову оригіналу відповідає слово або словосполучення в перекладі: “*padre*” - “*батько*”, “*sorriso*” - “*носмішка*”, “*dire la verita*” - “*сказати правду*”; “*andare a banco*” - “*ніти під суд*”, “*з'явитися в суд*”) і нееквівокабульні (коли слову оригіналу відповідає словосполучення в перекладі або навпаки: “*ходити на лижах*” - “*sciare*”; “*far baldoria*” - “*гуляти*”). Останні, в свою чергу поділяються на еквірозрядні (якщо зіставні лексичні одиниці відносяться до однакових частин мови: “*гравець*” - “*giocatore*”; “*grandi e paccini*” - “*багаті і бідні*”) і нееквірозрядні (якщо названі одиниці є різними частинами мови: “*alla grande*” - “*на широку ногу*”; “*хвалитися*” - “*farsi grande*”).

За обсягом переданої інформації ФО діляться на повні (обсяг переданої екстралінгвістичної інформації збігається) і часткові / неповні (коли при повному або частковому збігу смислова (семантична) інформація та інші її види можуть не збігатися). Так, у часткових еквівалентів смислова інформація корелюється повністю, облігаторні ж, в свою чергу, проявляють розбіжність будь-яких інших інформаційних компонентів. Коли ж основна інформація співвідноситься лише частково, то розбіжність інших видів

інформації може бути необов'язковою. Таким чином, еквівалентність між еквівалентами даного виду може бути семантичною, що частіше з'являється в художніх перекладах. Так як проявляються оригінальні контекстуальні причини, у зв'язку з якими перекладач замінює ціле в початковій мові назвою частини в мові перекладу, або навпаки [Хустенко діє до: 2017].

Варто зазначити, що під час перекладу можуть виникати семантично неповні еквіваленти, які ніяким чином не впливають на втрату повноцінного сенсу, так як семантична інформація на рівні невеликого більш широкого контексту зберігається повністю. Іншими словами, міжмовні метонімічні трансформації під час перекладу жодним чином не руйнують інваріант загального сенсу лексичних відповідностей.

За характером функціонування. Також еквівалентні одиниці можна поділити на два основних типи: окказіональні і константні.

Окказіональні, або іншими словами, контекстуальні, відповідності найчастіше виникають при перекладі і в першу чергу мають обумовленість за рахунок стилю перекладного оригіналу твору, мови перекладу і творчого потенціалу перекладача. Таким чином, серед перекладацьких окказіоналізмів можна виділити три види:

- Перекладацькі лексичні, тобто формування нових слів відповідно до оригіналу тексту, його сенсом, створені перекладачем під час його роботи. Наприклад: *“rovero in canna”* - *“бідний, як церковна миша”*.

- Лексичні пари, відповідність описових зворотів і слів, не збігаються за своїми понятійними характеристиками з співвідносними лексичними одиницями оригінального тексту. Наприклад: *“tagliare la testa al toro”* - *“взяти бика за роги”* (досл. : відрізати бику голову). Даний тип еквівалентів створюється за рахунок різниці і розмаїтості лексико-граматичних систем порівнюваних мов, їх національної специфіки, особливостей контексту.

- Перекладацькі запозичення, і породили їх слова-реалії оригіналу: *pasta (місто)* - *паста* - *популярне традиційна італійська страва*.

Константні, які мають явну передбачуваність, так як такі еквіваленти найчастіше засновані і співвідносяться мовами на основі мовної традиції закріплених лексичних значень слів.

За способом перекладу діляться на:

- прямі;
- синонімічні;
- гіпонімічні або гіперонімічні;
- дескриптивні;
- функціональні;
- престаційні [Універсалюк діє до: 2016].

Прямі відповідності являють собою усталені традиційні словникові еквіваленти. Вони є парними кореляторами, які мають високий ступінь визначеності і є абсолютними міжмовними синонімами. Наприклад: “*Affamato come lupo*” - “голодний як вовк”.

Синонімічні відповідності виявляються відносними синонімами на міжмовному рівні. Варто зазначити, що даний тип не є абсолютними синонімами і їх ступінь корелятивності трохи нижчий. Синонімічні відповідності складаються за рахунок слова-оригіналу і слова, обраного за смисловою відповідністю. Наприклад: “*mosca bianca*” - “біла ворона” (досл .: біла муха).

Гіпонімічні або гіперонімічні відповідності характеризуються більш високим ступенем свідомості вибору еквівалента перекладачем, ніж синонімічні. Найчастіше, заміна певного фрагмента тексту, який описує видове поняття родовим, обумовлена контекстом. Будь-який дієслівний фразеологізм — маленьке оповідання, ситуація, де актанти (іменні члени) є центрами певного процесу або стану. Вибір дієслова залежить у більшості випадків саме від актантів, з якими він зв'язаний семантичним узгодженням. Фразеологізм *piantar un melo* (букв, посадити яблуню) означає впасти, «приземлитися». Словом *mela* — яблуко називають жартівливо сідниці. В основу фразеологізму, безсумнівно, лягло переносне значення слова *mela* —

яблуко, однак асоціювалося воно із процесом посадки дерева, і вибір дієслова визначився не чим іншим, як вказівкою на процес, у співвідношенні з даним предметом.

Характер дієслова має значення тільки в тому розумінні, що він так чи інакше уточнює ситуацію. У більшості випадків, якщо слово належить до основного словникового фонду, за ним закріплена якась символіка й воно має широку сполучуваність, це слово може утворювати фразеологізми майже з усіма дієсловами, здатними вживатися поруч із такими словами.

От приклади зі словом *acqua*:

avere acqua in bocca - набрати води в рот;

affogare in un bicchier dacqua - потонути в склянці води;

avere l'acqua alla gola - вода підступає до горла;

tirar l'acqua al suo mulino - лити воду на свій млин;

gettare acqua sul fuoco - заливати вогонь;

portare acqua al mare - займатися марною справою (букв, носити воду в море);

non sapere che acqua bere (букв, не знати, яку воду пити) - бути в нерішучості;

essere in acque basse - сидіти на мілині й ряд інших.

Ту ж картину дають фразеологізми зі словом *piede*:

tornare a piedi (букв, повернутися пішки) - прийти ні з чим;

mettersi nei piedi - встати на ноги;

non mettere (porre) piede (букв, не поставити ногу) - не бувати де-небудь;

prender piede (букв, взяти ногу) - укоренитися;

saltare a piedi pari (букв, стрибати двома ногами) - легко перебороти щось;

lavarsene le mani e i piedi - умити руки; і т.п.

Найбільш уживані дієслова зустрічаються найчастіше тому, що вони створюють звичні ситуації, а переосмислення, природно, стосується насамперед саме таких ситуацій.

Дієслівні фразеологізми складаються не менш ніж із двох знаменникових слів: дієслова і його доповнень.

Розглянемо такі фразеологізми, як:

salvare le apparenze (букв, урятувати зовнішність, дотримати зовнішніх пристойностей),

capire l'antifona (букв, зрозуміти антифон, знати що до чого), і поряд з ними такі, як:

avere l'argento vivo addosso (букв, мати на собі ртуть, бути живчиком),

essere due anime in un nocciolo (букв, бути дві душі в одній шкарлупі, бути нерозлучними).

Всі чотири фразеологізми можуть у реченні виконувати роль предиката: *ha salvato le apparenze; ha capito l'antifona; ha l'argento vivo addosso; sono due anime in un nocciolo*. Як видно, перші два фразеологізми відповідають на звичайне запитання присудка: *che cosa fa?* (що робить суб'єкт?), другі два — на питання *com'è, come sono?* (який суб'єкт?). Іноді дієслівні фразеологізми являють собою складну структуру, що, однак, включається в мовлення так само, як словосполучення, наприклад, *Il fatto è che (il ministro) non sapeva che pesci prendere* — Справа в тому, що міністр не знав, яке йому прийняти рішення (букв, яку рибу взяти).

Оскільки дієслівні фразеологізми, що відповідають на питання *com'è (come sono)*, також характеризують особу з погляду її якостей і властивостей, вони, природно, випробовують ті ж обмеження у вживанні часів. Варто також помітити, що фразеологізми такого типу зустрічаються, як правило, з дієсловами *essere* й *avere*.

Численні спостереження над функціонуванням дієслівних фразеологізмів у контексті говорять про те, що обмеження, що накладають на вживання дієслівних часів, носять скоріше логіко-понятійний характер, а не

формально-граматичний. Так, предикати, що відповідають на питання *che cosa fa?* (що робить суб'єкт?), фактично можуть уживатися у всіх часах і способах і тоді, коли в цій функції виступає фразеологічна одиниця. Час дієслова, виражений різними формами дієслівної парадигми, не зачіпає властиво структури моделі, у той час як, наприклад, станові трансформації вимагають перестановки актантів (іменних членів), що для ФО рівнозначно її розпаду.

По мірі втрати експресивності фразеологізми одержують більшу функціональну волю й, зберігаючи цілісність структурної моделі, допускають використання опорного дієслова в повній його парадигмі.

Таких ФО, що втратили експресивність, досить багато, приведемо декілька з п'єси Де Філіппо:

Antonio: Mi voglio cambiare il vestito; mi date una mano? (букв, дасте мені руку) — *Я хочу переодягтися, Ви мені допоможете?*

(E. De Filippo. Il sindaco del Rione Sanita, p.1 18).

Antonio: Sul principio é rimasto male (букв, залишився погано), *voleva risparmiare ...ma poi ha dovuto cedere* (Idem, p.1 15) - *Спочатку він не знав, що сказати, йому не хотілося давати стільки грошей... але потім йому довелося поступитися.*

Fabio: Gli sono stato vicino per trentacinque anni, gli ho voluto bene, (букв, я йому хотів добре), *l'ho stimato...* (Idem, p. 125) - *Я був поруч із ним тридцять п'ять років, я любив його й поважав...*

Так, здавалося б, образна одиниця, як *tenere bordone a qc* (букв, тримати баса, басову ноту, значення: підспівувати; підтримувати), уживається якщо не без експресії, то у всякому разі без того негативного відтінку, що властивий образному значенню цієї одиниці: *Quel braccio si appoggio sul suo con una pressione particolare, che pareva dirgli: tenetemi bordone, per carital* (A. G. Barrili. Una notte bizzarra) - *Її ручка обперлася на нього й мало-мало стискала його руку, як би говорячи: будь ласка, не видавайте мене!*

Дієслівні фразеологізми, що втратили образність, функціонально нічим не відрізняються від аналітизмів, хоча, по суті, є утвореннями зовсім іншого роду. Аналітизми належать граматичній системі мови, у той час як ФО належать її лексичній системі.

У ФО “ролі” між компонентами не розподіляються і носієм лексичного значення виступає вся одиниця в цілому. Граматичне ж значення ФО виражається через зміст без яких-небудь спеціальних формантів. Однак у ряді випадків функціональна спільність дієслівних фразеологізмів й аналітизмів призводить до деякої структурної самостійності компонентів ФО.

Таким чином, тенденції до моделювання, властиві будь-якій мові, неминуче проявляються й у тих його одиницях, сама природа яких, здавалося б, суперечить можливості моделювання.

Аналізуючи структуру дієслівних фразеологізмів, ми відзначаємо, що, з одного боку, існують одиниці, омонімічні словосполученням вільного синтаксису, переосмислені в цілому, з іншого боку - є одиниці, що наближаються до аналітизмів, що не володіють образним значенням і проявляють тенденцією до утворення рядів, що нагадують моделі.

б) дієслівні фразеологізми, що складаються із дієслова з енклітикою

У романських мовах широко поширені займенники й прислівникові частки, що вживаються з дієсловами у функції доповнень або обставин, які утворюють вільні сполучення слів: *Lui fa il suo lavoro, lo fa bene*. Займенник тут є заступником імені, що є присутнім у контексті.

Поряд із цим є ряд дієслів, що поєднуються з енклітикою, що не відноситься до якого-небудь конкретного імені або прислівника, а вхідного в лексему дієслова, що без такої частки не існує або має інше значення. Це, наприклад, італійський *andarsene* або *infischinarsene*.

Нарешті, відоме досить широке коло дієслів з енклітикою, які не тільки не мають зв'язку з конкретним ім'ям у контексті, але мають зовсім нове значення в порівнянні з таким же дієсловом без енклітики: так, дієслово *sbrigarsi* означає квапитися, поспішати зробити щось, а форма *sbrigarsela*

означає впоратися із чим-небудь, домогтися результату хоч як-небудь; італійське *averla, avercela con qualcuno* значить сердитися, не подобатися (про щось); італійське *prendersela* значить сердитися, ображатися й т.д. Чи є ці сполучення фразеологічними? Відповісти на це питання можна, застосувавши критерій визначення фразеологічного сполучення. Ясно, що якщо енклітика заміняє ім'я у функції доповнення або прислівник у функції обставини, які легко можуть бути відновлені з контексту, то перед нами вільне сполучення.

Наприклад: *Prendi questo libro? Sì, lo prendo* — *Ти береш цю книгу? Так, я її беру* або *Non ci sono stato in questo cinema, ci vado oggi* — *Я не був у цьому кінотеатрі, я піду туди сьогодні*.

У наведених фразах не змінилася й семантика дієслів, які виступають у своїх основних прямих значеннях.

Зовсім інакше сприймається дієслово з енклітикою в наступних прикладах:

Professore: Ma tu cosa c'entri?

Colombina: é il fidanzato mio! (G. Rodari. Caccia a Nerone)

Професор: А ти тут при чому?

Коломбіна: Це мій наречений!

Ma la vuoi piantare una buona volta? (A. Moravia. Pioggia di Maggio) - Ту припини свої витівки, нарешті?

“*Oga dobbiamo partize*”, dissi. “*Gia, ella continue: Ma tu ce la farai?*” [V. Pratolini. *Lo sgombero*] - “*Нам настав час їхати*”,- сказав я. “*Так,- продовжувала вона.- ...А ти донесеш все це?*”

Non avevo capito niente, niente, e li avevo salutati con la mano, ultima volta, speranzoso, che andavano al processo e gliel' avrebbero fatta ai fascisti, loro così in gamba (A. Cervi. I miei sette figli) - Я нічого, рівно нічого не зрозумів, я ще помахав їм рукою, коли повний надій бачив їх востаннє, вони йшли на суд. Вони ще покажуть фашистам, адже вони молодці.

Ce l'ha con la barba!. (G. Bassani. *Le storie ferraresi. Una lapide in via Mazzini*) - *Борода викликає в нього роздратування!*

Дієслова з енклітикою з наведених прикладів *entrarci, piantarla; farcela; farla a qualcuno*, а також *averla con qualcuno* — сердитися на когось; *cavarsela* — упоратися, вийти з положення; *darla con qualcuno* 1) бути схожим на когось; 2) пожартувати над кимось; *raccoccarla a qualcuno* - недобре пожартувати над кимось і ряд інших є ФО. У них неможливі субституції (зокрема, не можна замінити енклітику іншою енклітикою або іменником). Значення цих одиниць не збігається із системою значень вхідних у них дієслів. За їхнім зразком не можна утворити подібні сполучення з іншими дієсловами, нарешті, вони демотивовані.

Значення дієслівних одиниць із енклітикою не є образним, їх не можна назвати образно-мотивованими. Вони зберегли значення, носієм якого була повна структура - словосполучення або речення. У реченні дієслівні фразеологізми з енклітикою виконують функцію присудка.

Виникнення нового значення дієслова не могло не відбитися на граматичній характеристиці дієслова з енклітикою: перехідні дієслова або стають неперехідними, або здобувають абсолютний характер, наприклад: *averla con qc, pigliarsela, prendersela, raccoccarla a qc*. Всі неперехідні дієслова з енклітикою не можуть приєднувати обставину місця *entrarci* — *io non c'entro* — *я не маю ніякого відношення до цього*; *starci* — *io ci sto* — *я згодний*, оскільки ця позиція вже, як правило, реалізована усередині одиниці. Не слід забувати, що з енклітикою вживаються тільки дієслова самого загального значення. Сама енклітика теж конкретним значенням не володіє. У такий спосіб виходить, що нове значення виникає на основі самих загальних, лексично “порожніх” компонентів.

Це тільки зайвий раз підтверджує положення, що значення фразеологізму не складається зі значень лексем, що входять у його склад, а може породжуватися внутрішньомовними причинами, такими, як вплив

контексту на значення слова або словосполучення, уживання частини структури зі значенням цілого й ряд інших.

в) синтаксична функція дієслів ФО

Дескриптори всіх дієслівних фразеологізмів повинні містити дієслово, лексема якого може не збігатися й навіть найчастіше не збігається з лексемою дієслова — базового компонента ФО: *fare a uno una finestra sul tetto* (букв, зробити комусь вікно на даху) означає *дібратися зненацька, попередити когось і має дескриптор *prevenire, prendere di sorpresa* або *grattarsi la testa* (букв, чесати голову) означає *бути в розгубленості, не розуміти, що трапилося, має дескриптор *essere perplesso, cercare di comprendere* qс.* Звичайно лексема дієслова ФО й дескриптора збігається в тих випадках, коли дієслово виступає змінним компонентом фразеологічної моделі: *Abituato com 'era a star dietro il banco e a vederne e a conoscerne d'ogni tipo, non rifiutò quell'invito...* (G. Testori. *Il Brianza*) — *За стійкою бара він звик до всього, набачившись і наслухавшись усякого, він не відмовився від цього запрошення;* або коли компонентом ФО є дієслово *essere* або *avere*, що, по суті, те саме:*

essere terra terra (букв, бути земля, земля) — *бути посередністю (порівн. бути сірою мишкою);*

avere gli occhi di lince (d'aquila, di falco) (букв, мати очі рисі, орла, сокола) — *мати гострий зір (порівн. очі, як у кішки).* Оскільки, дескриптор містить дієслово, тобто дієслівність ФО властива також і його значеннєвому запису, можна зробити висновок, що дієслівні фразеологізми завжди виступають у функції присудка, вони — монофункціональні. Тип предиката, у функції якого виступає фразеологічна одиниця, визначається його дескриптором або змістом. Дуже важливо помітити, що звичайна фразеологічна одиниця, що не втратила образності, виступає як предикат, що характеризує суб'єкт, навіть тоді, коли повідомляє, здавалося б, просто про дію: *Se poi lo fai tu, sta' tranquillo che ci sarà un altro meno scemo e meno pieno di paura di te, che non ci penserà due volte* (G. Testori. *Il Brianza*) — *Якщо ти*

цього не зробиш, то будь спокійний, знайдеться інший, не такий дурень і не такий боягуз, як ти,— і він не змусить себе просити (букв, він не буде думати два рази).

Таким чином, дієслівні ФО, виконуючи функцію предиката (присудка) речення, характеризують суб'єкт або виражають його дію або стан з високим ступенем інтенсивності, що відбиває суб'єктивну оцінку мовця стосовно предмета висловлення.

г) іменні фразеологізми

Під іменними розуміються фразеологізми, базовим компонентом яких є ім'я. Якщо іменні ФО вводяться прийменником, вони називаються прийменниковими.

Іменні фразеологізми, називаючи особу або предмет (*capo ameno* — веселун; *mosca bianca* — більша рідкість, порівн. біла ворона); *cuore di cimice* (*coniglio, pulcino*) — серце клопа (кролика, курчати) — боягуз (порівн. нікчема), містять уже деяке повідомлення, характеристику цієї особи або предмета. Основна синтаксична функція іменних фразеологізмів — функція предикатива, що вводиться зв'язковими дієсловами. Відмінність такого типу іменних фразеологізмів від дієслівних полягає тільки в тому, що фразеологізм стає іменним тоді, коли він одержує деяку самостійність стосовно дієслова.

З точки зору структури для іменних фразеологізмів характерне використання транспозиційних моделей і моделей вільного синтаксису. Це насамперед сполучення іменників із прикметниками, а також з іменниками із прийменниками *di* й *da* (модель, характерна для сполучень двох іменників, де одне виступає як визначення стосовно іншого). Наприклад,

pezzo grosso (букв, товстий шматок) — шишка, туз;

capro espiatorio — козел відпущення;

la testa d'ariete (букв, голова барана) — сильний засіб;

l'avvocato del diavolo (букв, адвокат диявола) — підбурювач, сперечальник;

il resto della culla (букв, те, що залишилося від колиски) — роки / вік, які приховують;

boccone da prete (букв, шматок для священника) — ласий шматочок і т.п.

Базовий іменник іменного фразеологічного сполучення зберігає всі морфологічні ознаки свого функціонального класу, тобто має категорію роду й числа, зберігає артикль, що відноситься до всього фразеологізму в цілому, як, наприклад, у такій одиниці *un colosso dai piedi d'argilla* — колос на глиняних ногах. Однак іменні фразеологізми є замкнутими структурами в тому розумінні, що, як правило, не допускають додавання слів-уточнювачів або слів-визначників у свій склад.

Лексичний склад іменних фразеологізмів включає номенклатуру словника італійської мови з деяких часток архаїзмів, переосмислених слів або слів, які самостійно ніколи не вживалися, а також власних імен, кальки або іноземних слів, що не ввійшли в словниковий склад італійської мови:

un sette dormienti — тугодум;

la fatica di Sisifo — сізіфова праця;

il segreto di Pulcinella — секрет Полішинеля;

il letto di Procuste — прокрустово ложе;

il gallo della Checca — ловелас й ін.

До складу одиниці *il paese di bengodi* входить слово, що утворилося зі сполучення *ben godere*, але самостійно ніколи не вживалося (благословенна країна; порівн. країна з молочними ріками й киселевими берегами).

Серед іменних фразеологізмів зустрічається досить багато одиниць, що відносяться до так званої зовнішньої фразеології, тобто фразеології, що утворилася на основі цитування, літературних образів, релігійних й інших джерел; *pietra di paragone* — пробний камінь; *l'ebreo errante* — вічний жид; *Re travicello* — цар — осиковий опецьок і багато інших.

Безприйменникові іменні фразеологізми по своїй структурі близькі до складених термінів. В. В. Виноградов визначає терміни як “словесні групи,

що виступають у функції назви” (Виноградов. М., 1997, с.25). Саме таке визначення допомагає нам розрізнити складені терміни й фразеологізми при збігу моделей.

Саме поняття назви в певній мірі виключає образність. Загальноприйнято, що терміни, як прості, так і складені, повністю позбавлені якої б то не було образності, навіть якщо в їхній основі лежить певний образ. У таких складених термінах, як *Societa delle Nazioni* (*Ліга націй*) або *Consiglio di Sicurezza* (*Рада Безпеки*), *vino bianco* (*біле вино*) і їм подібних, в основу назви-терміна лягає слово, що входить до складу сполучення в одному зі своїх звичайних значень, у тому числі й переносних, але обмежене постійним, закріпленим оточенням, що з'являється у зв'язку з функцією всього сполучення — служити назвою. Саме такі в цілому всі назви інститутів й явищ дійсності: *дитячий садок*, *середня школа*, *Дума* або італійські *asilo infantile*, *scuola materna* — дитячі установи, *consiglio di gestione* — *рада керування*, *Ente regione* — *обласне самоврядування* й т.п. По суті, ці терміни-назви містять у собі так звані реалії, які характеризують політичне й економічне життя країни в даний історичний відрізок часу. Наприклад, італійські терміни *legge stralcio* — *куций закон*; *legge truffa* — *шахрайський закон*; *palazzo Madama* — *резиденція уряду*; *vacche turistiche* — *подорожуючі корови* й багато інших позначають конкретні поняття про ті або інші явища дійсності в певний історичний період. Ці терміни-реалії не можуть бути багатозначними, тому що за ними закріплена конкретна інформація, що не дозволяє ніякого іншого тлумачення. Однак не можна нехтувати тим, що деякі складені терміни або терміни-реалії можуть стати фразеологізмами. Теоретично й практично це можливо, тому що, наприклад, деякі біблійні фрази й образи перетворилися у фразеологізми, хоча колись теж позначали конкретні події і явища. Основна відмінність терміна від фразеологізму полягає, як ми думаємо, у тім, що терміни створюються як назви, а фразеологізми можуть тільки використовуватися як назви при певних, вищеописаних умовах. Для терміна функція служити назвою є

первинною, а для фразеологізма функція назви вторинна. Саме тому термін може за певних умов стати фразеологічною одиницею, як, наприклад, *cortina fumogena*: а) *димова завіса* (термін); б) *казуїстика, туман* (фразеологізм), а фразеологічна одиниця терміном, очевидно, ніколи.

Прийменникові ФО складаються з імені іменника, що вводиться прийменником, з підпорядкованими цьому іменнику словами. Наприклад,

senza capo né coda — без кінця й без початку;

ad occhio e croce — на око;

da cima a fondo (da capo a piedi) — з голови до ніг;

da quattro soldi — нічого не вартий, незначний і т.д.

Прийменникові фразеологізми являють собою замкнуті структури, які в реченні можуть відноситися або до дієслова, або до імені:

— *Piglio la responsabilità io!* — *urlò, con una mano sul cuore e cogli occhi fuori di testa* (F. Paolieri. В Fico; da *Novelle toscane*) - *Я беру на себе відповідальність!* - *кричав Орест і бив при цьому себе в груди, витріщаючи очі.*

Серед прийменникових фразеологізмів досить багато одиниць, що складаються з одного іменника й одного або декількох службових слів. Вони утворюються по моделях вільних словосполучень:

in barba, alla barba — на зло; всупереч; за рахунок; за спиною;

per bocca di qualcuno — через когось;

fino in fondo — до кінця;

sulle spine — як на голках;

sulle spalle di — за рахунок;

a bruciapelo — раптом;

a squarciagola — в усе горло;

senza colore — невиразний;

a momenti — іноді;

alla meglio — абияк, без витівок, просто;

a casaccio — випадково;

a vicenda — взаємно;

a buon mercato — дешево;

alla chetichella — нишком і т.д.

Ці ФО близькі до аналітичних еквівалентів слів-прислівників типу: *di corsa* — бігцем, *a notte fonda* — глибокою ніччю, *di sera, di mattina* — увечері, ранком, *a penna* — ручкою, *a matita* — олівцем і т.п.

При певній подібності аналітизмів і прийменникових іменних фразеологізмів між ними спостерігаються певні розходження. Ці розходження проявляються насамперед у тому, що якщо у аналітизмів носієм лексичного значення є ім'я, вхідне в модель, то значення ФО не збігається зі значенням слів-компонентів ФО. Більшість прийменникових фразеологізмів має образну вмотивованість. Наприклад,

in barba a qc (букв, у бороді чогось— всупереч),

a deluvio (букв, при потопі — у великій кількості),

a regalo (букв, подарунками — багато).

Значення цих ФО не можна вивести ні із прямого, ні з переносного значення вхідних у них імен. Приклад з літератури: *Li tutti sembravano sulle spine* (G. Verga. *Mastro don Gesualdo*) — Там, здавалося, всі були як на голках (букв, на шипах).

Деякі іменні фразеологізми, на відміну від дієслівних, біфункціональні. Синтаксична функція іменних фразеологізмів, так само як і дієслівних, опирається на значення, а не на формальні характеристики іменника — базового слова ФО. Тому для того, щоб правильно визначити синтаксичну функцію тієї або іншої ФО, необхідно насамперед точно встановити її значення, передати його у вигляді значеннєвого запису — дескриптора. Дескриптор іменних фразеологізмів може складатися з одного слова, а також зі сполучення слів вільного синтаксису. Зокрема, синтаксична функція іменного фразеологізму буде визначатися приналежністю центрального слова словосполучення або еквівалента слова, за допомогою якого виражений дескриптор, до певного функціонального класу слів. Так, *cuore di*

ferro (букв, залізне серце) — дескриптор *persona crudele* (жорстока людина) опирається на ім'я іменник; *all' acqua e sapone* (букв, на воді й миль), дескриптор *che non usa i cosmetici* (не вживає косметику, ненафарбований, природний) опирається на дієслівну форму; *alla meglio* (букв, як краще) — дескриптор *mediocrememente* (посередньо, абияк) опирається на прислівник. Таким чином, при ближчому розгляді біфункціональними виявляються тільки безприйменникові іменні фразеологізми, дескриптор яких виражається звичайно іменником або сполученням слів вільного синтаксису, центром якого є іменник: *pezzo grosso* (букв, товстий шматок) — *поважна особа, шишка*; *sapo a terno* (букв, голова забавна) — *веселун, джигун* та їм подібні.

Прийменникові ФО, дескриптори яких виражаються прислівниками, прийменниковими зворотами, прикметниками, дієслівними формами, виявляються монофункціональними й не здатні ідентифікувати предмет мовлення.

2.2 Фразеологізми- порівняння з елементами кольору

Фразеологія збагачує словниковий склад мови зворотами, нерідко барвистими, багато з яких є продуктами народної творчості й входять у скарбницю мови. Фразеологізми є однією зі специфічних рис будь-якої мови. Вони заповнюють ніші в лексичній системі мови, тому що вона часом не може забезпечити найменування вивчених людиною всіх сторін дійсності, а іноді навіть є єдиним способом позначення предметів, процесів, стану. Будучи еквівалентом слову, фразеологізми, однак, здатні глибше й повніше, ніж слово, передати те або інше поняття. Позначаючи предмет, ознаку, спосіб дії, фразеологічні одиниці дають про них додаткову інформацію. Утворення фразеологізмів послабляє протиріччя між потребами мислення й обмежених лексичних ресурсів мови [17;с.79].

Дотепер серед значної частини фразеологів існує думка про “немотивованість” ідіом, пов'язану із забуттям їхньої внутрішньої форми.

немотивованість, а точніше — неможливість у багатьох випадках розкрити шляхи фразеологізації тієї або іншої одиниці призвела до відмови від дослідження важливого аспекту ідіоматики, що лежить в основі значення ідіом, їхньої семантики і розвитку в ході функціонування цих ФО (ФО) у мовленні. Зважаючи на те, що ніхто не заперечує вторинності походження ідіом, їхня мотивованість фактично ігнорується дослідниками та не привертає їхньої уваги. Тим часом фразеологія зберігає у своєму складі багато слів, словосполучень й структур, які можуть дати дослідникові надзвичайно цікавий матеріал щодо шляхів розвитку мови, його стадій і тенденцій функціонування. У цьому плані розгляд такої фігури, як метафора, у зв'язку із фразеологією має особливий сенс, оскільки дуже часто саме метафора лежить в основі ФО – ідіоми.

Характер цієї метафори значною мірою відрізняється від образної, “вільної” - вона стає “стандартною”, губить індивідуальність, але все-таки зберігає образність, іносказаність (способи вираження яких також змінюються). Механізм утворення метафори, що існує в мові, поширюється на фразеологію й одержує тут свій подальший розвиток.

Фразеологія будь-якої мови - це найцінніша лінгвістична спадщина, у якій відбиваються бачення світу, національна культура, звичаї й вірування, фантазія й історія народу, що розмовляє на цій мові. У цьому випадку під культурою розуміється насамперед культура в антропологічному змісті, тобто комплекс прояву матеріального, соціального й духовного життя народу або етнічної групи на різних стадіях його розвитку або відповідно до різних історичних періодів і природних умов.

Завдяки фразеології, а особливо ідіоматиці можна проникнути в далеке минуле не тільки мови, але й історії й культури його носіїв. Говорячи про “минуле”, ми маємо на увазі відомий факт збереження в складі фразеології слів і словосполучень, що вийшли із уживання, і синтаксичних структур, що не зустрічаються в сучасному вільному синтаксисі. Однак фразеологія важлива й для вивчення процесів, що відбуваються в мові постійно, зараз. У

цьому випадку мова йде про семантичні процеси, пов'язаних з розвитком системи значень слів, народженням нових знаків і нових фразеологізмів, про процеси, що сприяють перевірці й удосконалюванню нашої компетенції при вивченні функціонування мови. Все це свідчить про важливість і необхідність вивчення цієї частини лексикона й спостереження за всіма процесами, що відбуваються в ньому [17;с.49].

Та частина фразеології, що відбиває людські відносини у світі, відношення до світу, оцінку всього того, що може у світі відбуватися, найбільш піддана вибору й може з різних причин то широко вживатися, то виходити із ужитку.

Стереотипних ситуацій, на яких заснована більшість ідіом, дуже багато. Вони досить різноманітні й дозволяють судити про спостережливість носіїв мови, їхньому почутті гумору, життєвому досвіді й багатьох інших якостях, що свідчить про власне бачення світу й про людські відносини в мовному колективі, пов'язаних із традиціями християнської моралі й антиморалі, з умінням судити про те, що добре, що погано, оцінити поведінку тих, хто знаходиться поруч. Таким чином, вивчення фразеології тієї або іншої мови може сприяти розумінню менталітету й національного характеру носіїв цих мов.

Вибір тих або інших ФО в кожен конкретний період історії мови й суспільства обумовлений багатьма причинами. Зокрема, основні з них пов'язані з історичною ситуацією в країні й у світі й з індивідуальним сприйняттям цієї ситуації тим чи іншим письменником, журналістом, політиками й населенням [15;с.54].

Широке використання ФО в італійських засобах масової інформації, у суспільно-політичних журналах, у художніх творах в останні десятиліття відкрило дорогу досить “міцним” виразам до переходу з усного просторіччя в письмове мовлення.

Соціальна природа всіх цих явищ очевидна. Необхідно підкреслити, що в процесі вибору кожним поколінням свого лексикону воно випробовує на

собі вплив історичних й інших асоціацій. Історичні паралелі, що виникають у носіїв мови, сприяють збагаченню його фразеології, що проявляє явну тенденцію до моделювання. Можливість такого явища пов'язана з механізмами семантичних перетворень під впливом соціальних і культурних факторів, на які опирається життя будь-якого мовного співтовариства.

2.3. Фразеологізми метафори та їх переосмислення в порівнюваних мовах

Різні типи ФО можна, на наш погляд, розглядати, спираючись на їхню структуру, зокрема на базове слово ФО.

Під базовим словом мається на увазі той компонент ФО, що виступає ведучим тільки в плані організації словосполучення й визначає його внутрішню структуру, не розкриваючи лексичного значення всієї одиниці в цілому. Найпоширенішими фразеологізмами є дві основні групи, базовим словом яких відповідно виступають дієслово або іменник. Виходячи із цього, фразеологізми, базовим компонентом яких є дієслово, ми називаємо дієслівними, а ті, базовим компонентом яких виступає іменник, - іменними.

ФО мають синтаксичну функцію, що ґрунтується на значенні. Між значенням слова і його синтаксичною функцією існує прямий зв'язок і залежність. Однак в основі визначення первинної синтаксичної функції слова лежить збіг його граматичних характеристик (приналежності до певного функціонального класу) і лексичного значення. У ФО синтаксична функція визначається змістом, що виражається у дефініції або дескрипторі, оскільки базове слово аж ніяк не дозволяє приписувати ті або інші класами всій фразеологічній одиниці в цілому. Спираючись при визначенні синтаксичної функції ФО на дескриптор (дефініцію), не слід забувати, що дескриптор не належить мові, однак він відбиває зміст ФО й ті зв'язки, на які здатна фразеологічна одиниця при включенні в більше складне синтаксичне ціле. Наприклад, ФО, що містять компонент *vegato*, мають різні дескриптори й по-

різному реалізують свої зв'язки в реченні, незважаючи на те що слово *fegato* — печінка використовується в них з тим самим фразеологічно обумовленим значенням: “хоробрість”, “відвага”. Так, фразеологізми *avere del fegato* — бути хоробрим й (*una persona*) *di fegato* — хоробра, відважна людина по-різному виражають характеристику імені особи.

Базове слово ФО впливає на її зв'язок з тим синтаксичним цілим, частиною якого є фразеологізм, воно також визначає й ті або інші парадигматичні зміни ФО, зрозуміло, у тій мірі, у якій вони не заборонені змістом. Саме тому доцільно вивчати синтаксичну функцію дієслівних ФО й іменних окремо, незважаючи на те що вони й у функціональному плані володіють рядом загальних рис.

а) дієслівні фразеологізми

Дієслівні фразеологізми - це складні мовні знаки, базовим елементом яких є дієслово в інфінітиві. У реченні дієслівні фразеологізми виконують звичайно функцію присудка (предиката). Дієслівні фразеологізми складаються зі слів, що входять у словник даної мови, і більшість їх утворені за тими синтаксичними моделями, які існують у даній мові. Однак ці нові знаки мають свої, тільки їм властиві семантичні й структурні ознаки.

Необхідно відзначити, що коло дієслів, що утворюють фразеологізми, трохи обмежене. Це насамперед дієслова почуттєвого сприйняття, говоріння, деякі дієслова руху й інші дієслова загального значення, суб'єктом дії яких є, як правило, особа, людина. Таке положення цілком природне, тому що всяке переосмислення тісно пов'язане з антропоморфізмом. Антропоморфізм, під яким розуміється поява або усунення семи натхненності, характерний взагалі для метафоричного, образного значення й, зокрема, для ідіом і більшості фразеологізмів.

Антропоморфізм дієслівних ФО проявляється за допомогою семи особи. У багатьох дієсловах загального значення сема особи проявляється завдяки тому, що сам процес неможливий без людини: *capire* — розуміти, *ridere* — сміятися, *pensare* — думати й ін.

Сема особи може проявлятися завдяки сполученням дієслова з відповідними іменниками, що володіють елементарним змістом “натхненність”: *procedere coi piedi di piombo* — бути обережним (букв. просуватися, продовжувати рух зі свинцем на ногах). Дієслово *procedere* — іти може ставитися й до осіб, і до подій; співвідносячись зі словом *piede* — нога, це дієслово виражає сему особи. Крім того, необхідність живого суб'єкта, позицію якого відкриває той або інший фразеологізм при включенні його в мовлення, обов'язкова віднесеність його до особи також є показник наявності такої семи.

Будь-який дієслівний фразеологізм — маленьке оповідання, ситуація, де актанти (іменні члени) є центрами певного процесу або стану. Вибір дієслова залежить у більшості випадків саме від актантів, з якими він зв'язаний семантичним узгодженням. Фразеологізм *piantar un melo* (букв. посадити яблуню) означає впасти, “приземлитися”. Словом *mela* — яблуко називають жартівливо сідниці. В основу фразеологізму, безсумнівно, лягло переносне значення слова *mela* — яблуко, однак асоціювалося воно із процесом посадки дерева, і вибір дієслова визначився не чим іншим, як вказівкою на процес, у співвідношенні з даним предметом.

Характер дієслова має значення тільки в тому розумінні, що він так чи інакше уточнює ситуацію. У більшості випадків, якщо слово належить до основного словникового фонду, за ним коштує яка-небудь символіка й воно має широку сполучуваність, це слово може утворювати фразеологізми майже з усіма дієсловами, здатними вживатися поруч із такими словами.

От приклади зі словом *acqua*:

avere acqua in bocca — набрати води в рот;

affogare in un bicchier d"acqua — потонути в склянці води;

avere l'acqua alla gola — вода підступає до горла;

tirar l'acqua al suo mulino - лити воду на свій млин;

gettare acqua sul fuoco — заливати вогонь;

portare acqua al mare — займатися марною справою (букв, носити воду в море);

non sapere che acqua bere (букв, не знати, яку воду пити) — бути в нерішучості;

essere in acque basse — сидіти на міліні й ряд інших. Ту ж картину дають фразеологізми зі словом *piede*:

tornare a piedi (букв, повернутися пішки) — прийти ні з чим;

mettersi nei piedi — встати на ноги;

non mettere (porre) piede (букв, не поставити ногу) — не бувати де-небудь;

prender piede (букв, взяти ногу) — укоренитися;

saltare a piedi pari (букв, стрибати двома ногами) — легко перебороти щось;

lavarsene le mani e i piedi — умити руки; і т.п.

Найбільш уживані дієслова зустрічаються найчастіше тому, що вони створюють звичні ситуації, а переосмислення, природно, стосується насамперед саме таких ситуацій.

Дієслівні фразеологізми складаються не менш ніж із двох знаменних слів: дієслова і його доповнень.

Розглянемо такі фразеологізми, як:

salvare le apparenze (букв, урятувати зовнішність, дотримати зовнішніх пристойностей),

capire l'antifona (букв, зрозуміти антифон, знати що до чого), і поряд з ними такі, як:

avere l'argento vivo addosso (букв, мати на собі ртуть, бути живчиком),

essere due anime in un pocciolo (букв, бути дві душі в одній шкарлупі, бути нерозлучними).

Всі чотири фразеологізми можуть у реченні виконувати роль предиката: *ha salvato le apparenze; ha capito l'antifona; ha l'argento vivo addosso; sono due anime in un pocciolo*. Як видно, перші два фразеологізми

відповідають на звичайне запитання присудка: *che cosa fa?* (що робить суб'єкт?), другі два — на питання *com'è, come sono?* (який суб'єкт?). Іноді дієслівні фразеологізми являють собою складну структуру, що, однак, включається в мовлення так само, як словосполучення, наприклад, *Il fatto è che (il ministro) non sapeva che pesci prendere* — Справа в тому, що міністр не знав, яке йому прийняти рішення (букв, яку рибу взяти).

Оскільки дієслівні фразеологізми, що відповідають на питання *com'è (come sono)*, також характеризують особу з погляду його якостей і властивостей, вони, природно, випробовують ті ж обмеження у вживанні часів. Варто також помітити, що фразеологізми такого типу зустрічаються, як правило, з дієсловами *essere* й *avere*.

Численні спостереження над функціонуванням дієслівних фразеологізмів у контексті говорять про те, що обмеження, що накладають на вживання дієслівних часів, носять скоріше логіко-понятійний характер, а не формально-граматичний. Так, предикати, що відповідають на питання *che cosa fa?* (що робить суб'єкт?), фактично можуть уживатися у всіх часах і способах і тоді, коли в цій функції виступає фразеологічна одиниця. Час дієслова, виражений різними формами дієслівної парадигми, не зачіпає властиво структури моделі, у той час як, наприклад, станові трансформації вимагають перестановки актантів (іменних членів), що для ФО рівнозначно її розпаду.

По мірі втрати експресивності фразеологізми одержують більшу функціональну волю й, зберігаючи цілісність структурної моделі, допускають використання опорного дієслова в повній його парадигмі.

Таких ФО, що втратили експресивність, досить багато, приведемо декілька з п'єси Де Філіппо:

Antonio: *Mi voglio cambiare il vestito; mi date una mano?* (букв, дасте мені руку) — Я хочу переодягтися, Ви мені допоможете?

(E. De Filippo. *Il sindaco del Rione Sanita*, p.118).

Antonio: Sul principio é rimasto male (букв, залишився погано), voleva risparmiare ...ma poi ha dovuto cedere (Idem, p.1 15) - Спочатку він не знав, що сказати, йому не хотілося дати стільки грошей... але потім йому довелося поступитися.

Fabio: Gli sono stato vicino per trentacinque anni, gli ho voluto bene, (букв, я йому хотів добре), l'ho stimato... (Idem, p. 125) - Я був поруч із ним тридцять п'ять років, я любив його й поважав...

Так, здавалося б, образна одиниця, як tenere bordone a qd (букв, тримати баса, басову ноту, значення: підспівувати; підтримувати), уживається якщо не без експресії, то у всякому разі без того негативного відтінку, що властивий образному значенню цієї одиниці: Quel braccio si appoggio sul suo con una pressione particolare, che pareva dirgli: tenetemi bordone, per carital (A. G. Barrili. Una notte bizzarra) - Її ручка обперлася на нього й мало-мало стискала його руку, як би говорячи: будь ласка, не видавайте мене!

Дієслівні фразеологізми, що втратили образність, функціонально нічим не відрізняються від аналітизмів, хоча, по суті, є утвореннями зовсім іншого роду. Аналітизми належать граматичній системі мови, у той час як ФО належать його лексичній системі.

У фразеологічних одиницях «ролі» між компонентами не розподіляються і носієм лексичного значення виступає вся одиниця в цілому. Граматичне ж значення ФО виражається через зміст без яких-небудь спеціальних формантів. Однак у ряді випадків функціональна спільність дієслівних фразеологізмів й аналітизмів призводить до деякої структурної самостійності компонентів ФО.

Таким чином, тенденції до моделювання, властиві будь-якій мові, неминуче проявляються й у тих його одиницях, сама природа яких, здавалося б, суперечить можливості моделювання.

Аналізуючи структуру дієслівних фразеологізмів, ми відзначаємо, що, з одного боку, існують одиниці, омонімічні словосполученням вільного синтаксису, переосмислені в цілому, з іншого боку - є одиниці, що

наближаються до аналітизмів, що не володіють образним значенням і проявляють тенденцією до утворення рядів, що нагадують моделі.

б) дієслівні фразеологізми, що складаються із дієслова з енклітикою

У романських мовах широко поширені займенники й прислівникові частки, що вживаються з дієсловами у функції доповнень або обставин, які утворюють вільні сполучення слів: *Lui fa il suo lavoro, lo fa bene*. Займенник тут є заступником імені, що є присутнім у контексті.

Поряд із цим є ряд дієслів, що поєднуються з енклітикою, що не відноситься до якого-небудь конкретного імені або прислівника, а вхідного в лексему дієслова, що без такої частки не існує або має інше значення. Це, наприклад, італійський *andarsene* або *infischinarsene*.

Нарешті, відоме досить широке коло дієслів з енклітикою, які не тільки не мають зв'язку з конкретним ім'ям у контексті, але мають зовсім нове значення в порівнянні з таким же дієсловом без енклітики: так, дієслово *sbrigarsi* означає квапитися, поспішати зробити щось, а форма *sbrigarsela* означає впоратися із чим-небудь, домогтися результату хоч як-небудь; італійське *averla, avercela con qđ* значить сердитися, не подобатися (про щось); італійське *prendersela* значить сердитися, ображатися й т.д. Чи є ці сполучення фразеологічними? Відповісти на це питання можна, застосувавши критерій визначення фразеологічного сполучення. Ясно, що якщо енклітика заміняє ім'я у функції доповнення або прислівник у функції обставини, які легко можуть бути відновлені з контексту, то перед нами вільне сполучення.

Наприклад: *Prendi questo libro? Sì, lo prendo* — Ти береш цю книгу? Так, я її беру або *Non ci sono stato in questo cinema, ci vado oggi* — Я не був у цьому кінотеатрі, я піду туди сьогодні.

У наведених фразах не змінилася й семантика дієслів, які виступають у своїх основних прямих значеннях.

Зовсім інакше сприймається дієслово з енклітикою в наступних прикладах:

Professore: Ma tu cosa c'entri?

Colombina: é il fidanzato mio! (G. Rodari. Caccia a Nerone)

Професор: А ти тут при чому?

Коломбіна: Це мій наречений!

Ma la vuoi piantare una buona volta? (A. Moravia. Pioggia di Maggio) - Ти припиниш свої витівки, нарешті?

“Ora dobbiamo partire”, dissi. “Gia, ella continue: Ma tu ce la farai?” [V. Pratolini. Lo sgombero) - “Нам настав час їхати”,- сказав я. “Так,- продовжувала вона.- ...А ти донесеш все це?”

Non avevo capito niente, niente, e li avevo salutati con la mano, ultima volta, speranzoso, che andavano al processo e gliel' avrebbero fatta ai fascisti, loro così in gamba (A. Cervi. I miei sette figli) - Я нічого, рівно нічого не зрозумів, я ще помахав їм рукою, коли повний надій бачив їх востаннє, вони йшли на суд. Вони ще покажуть фашистам, адже вони молодці.

Ce l'ha con la barba!. (G. Bassani. Le storie ferraresi. Una lapide in via Mazzini) - Борода викликає в нього роздратування!

Дієслова з енклітикою з наведених прикладів entrarci, piantarla; farcela; farla a qd, а також averla con qd, con qc — сердитися на кого-л., что-л.; cavarsela — упоратися, вийти з положення; darla con qd 1) бути схожим на когось; 2) пожартувати над кимось; rassicurarla a qd - недобре пожартувати над кимось і ряд інших є ФО. У них неможливі субституції (зокрема, не можна замінити енклітику іншою енклітикою або іменником). Значення цих одиниць не збігається із системою значень вхідних у них дієслів. За їхнім зразком не можна утворити подібні сполучення з іншими дієсловами, нарешті, вони демотивовані.

Значення дієслівних одиниць із енклітикою не є образним, їх не можна назвати образно-мотивованими. Вони зберегли значення, носієм якого була повна структура - словосполучення або речення. У реченні дієслівні фразеологізми з енклітикою виконують функцію присудка.

Виникнення нового значення дієслова не могло не відбитися на граматичній характеристиці дієслова з енклітикою: перехідні дієслова або стають неперехідними, або здобувають абсолютний характер, наприклад: *averla con qc, pigliarsela, prendersela, rassicurarla a qd*. Всі неперехідні дієслова з енклітикою не можуть приєднувати обставину місця *entrarci — io non c'entro* — я не маю ніякого відношення до цього; *starci — io ci sto* — я згодний, оскільки ця позиція вже, як правило, реалізована усередині одиниці. Не слід забувати, що з енклітикою вживаються тільки дієслова самого загального значення. Сама енклітика теж конкретним значенням не володіє. У такий спосіб виходить, що нове значення виникає на основі самих загальних, лексично «порожніх» компонентів.

Це тільки зайвий раз підтверджує положення, що значення фразеологізму не складається зі значень лексем, що входять у його склад, а може породжуватися внутрішньомовними причинами, такими, як вплив контексту на значення слова або словосполучення, уживання частини структури зі значенням цілого й ряд інших.

в) синтаксична функція дієслів ФО

Дескриптори всіх дієслівних фразеологізмів повинні містити дієслово, лексема якого може не збігатися й навіть найчастіше не збігається з лексемою дієслова — базового компонента ФО: *fare a uno una finestra sul tetto* (букв, зробити комусь вікно на даху) означає дібратися зненацька, попередити когось і має дескриптор *prevenire, prendere di sorpresa* або *grattarsi la testa* (букв, чесати голову) означає бути в розгубленості, не розуміти, що трапилося, має дескриптор *essere perplesso, cercare di comprendere qc*. Звичайно лексема дієслова ФО й дескриптора збігається в тих випадках, коли дієслово виступає змінним компонентом фразеологічної моделі: *Abituato com'era a star dietro il banco e a vederne e a conoscerne d'ogni tipo, non rifiutò quell'invito...* (G. Testori. *Il Brianza*) — За стійкою бара він звик до всього, набачившись і наслухавшись усякого, він не відмовився від цього

запрошення; або коли компонентом ФО є дієслово *essere* або *avere*, що, по суті, те саме:

essere terra terra (букв, бути земля, земля) — бути посередністю (порівн. бути сірою мишкою);

avere gli occhi di lince (d'aquila, di falco) (букв, мати очі рисі, орла, сокола) — мати гострий зір (порівн. очі, як у кішки). Оскільки, дескриптор містить дієслово, тобто дієслівність ФО властива також і його значеннєвому запису, можна зробити висновок, що дієслівні фразеологізми завжди виступають у функції присудка, вони — монофункціональні. Тип предиката, у функції якого виступає фразеологічна одиниця, визначається його дескриптором або змістом. Дуже важливо помітити, що звичайна фразеологічна одиниця, що не втратила образності, виступає як предикат, що характеризує суб'єкт, навіть тоді, коли повідомляє, здавалося б, просто про дію: *Se poi lo fai tu, sta' tranquillo che ci sarà un altro meno scemo e meno pieno di paura di te, che non ci penserà due volte* (G. Testori. 11 Brianza) — Якщо ти цього не зробиш, то будь спокійний, знайдеться інший, не такий дурень і не такий боягуз, як ти,— і він не змусить себе просити) (букв, він не буде думати два рази).

Висновки до 3 розділу

Як показує матеріал, фразеологізмам-колоронімам у більшості випадків властивий іконічний характер (60% від загальної кількості виявлених ФО), що, найімовірніше, пов'язано з великим обсягом одиниць, створених саме на основі візуальних образів, що реально існують. Модально-оцінні значення характерні не тільки для фразеологізмів. Суб'єктивна модальність може бути властива не тільки одиницям синтаксису, але й окремим словам, хоча прояв її може бути різним. Так, відомо, що модальні дієслова, виражаючи відношення мовця до дійсності, не несуть особливої експресії. Фразеологічної ж одиниці в силу своєї природи мають експресивно-модальне значення. При цьому,

оскільки розглянуті фразеологізми мають структуру речення, але можуть уживатися в мовленні як частина речення, об'єктивна їхня модальність, тобто модальність як категорія речення, проявляється лише в мовленні й аж ніяк не завжди відповідає способу дієслова, що містить фразеологізм. Об'єктивна модальність визначається, природно, присудком речення вільного синтаксису або контекстом. Суб'єктивна ж модальність фразеологізму проявляється, подібно лексичної модальності, як у мовленні (контексті), так й у словнику. На конкретних прикладах можна побачити, які саме значення можуть виражати ті або інші фразеологізми зі структурою речення.

РОЗДІЛ 3. ЗАСОБИ ПЕРЕДАЧІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З КОЛОРОНІМАМИ

3.1 Особливості перекладу фразеологічних одиниць.

В італійській мові фразеологічні одиниці також мають ряд ознак:

1. багатоконпонентний склад;
1. розбіжність плану вираження і плану змісту;
2. наявність власного значення.

Так, ФО дієслівного поєднання, що складаються з дієслів з енкліптикою, збігаються в повному обсязі (*averla con qualcuno* (букв. Мати що-небудь з будь-ким, ображатися на когось), *prendersela* (букв. Братися за це з кимось, - сваритися з кимось). Ряд прийменникових сполучень, також є фразеологічними одиницями, так як вони виконують синтаксичну функцію визначення або предикативу, і не можуть входити в функціональний клас прислівників (*Per bene* - порядний, такий, як треба; *Ad acqua e sapone* - природний, що не вживає косметики).

Найбільш загальною ознакою ФО, що дозволяє відрізнити їх від багатьох інших одиниць в мові, є розбіжність плану вираження (компонентного складу) і плану змісту (сенсу). Розбіжність плану вираження і плану змісту фіксується зазвичай в промові, коли буквальне розуміння слів, що входять до складу ФО, робить висловлювання безглуздом. Наприклад, у реченні: *“Becchio, Becchio, Becchio! Ringraziate Che Nessuno Vuole Fare Vi del male, perche` stareste fresco ...”* (E Calandra “La bufera”) - “Беккі, Беккі! Скажіть спасибі, що ніхто не хоче вам зробити зла, а то добре б ви виглядали ... “. Буквальний переклад ФО *stareste fresco* “ви б були свіжим” звучить як нісенітниця.

Таким чином, якщо “в реченні, яке з точки зору носіїв мови, є цілком коректним, зустрічаються словосполучення, які не мають сенсу при

буквальному перекладі слів, їх складових, вони, швидше за все, є ФО” [Черданцева, 1977: 133].

Основною особливістю ФО є вмотивованість, її ситуативний і подібний характер. Ситуації, що породжують ФО, можуть виникати в зв'язку з появою асоціативних образів, в результаті яких переосмислюються словосполучення або цілі речення. Наприклад: *Fare la forza* (букв. “Зробити шибеницю”) - замишляти щось проти, плести інтриги. Тут акт підготовки шибениці викликає асоціації злого умислу, це зіграло роль в тому, що дане словосполучення перетворилося в стійкий в цьому значенні вираз, стало ФО.

Ситуації, що лежать в основі формування ФО різних народів, мають багато спільного. Базисом для походження фразеологізму можуть стати слова, що позначають предмети побуту і навколишнього світу. Таким чином, вони стають символами і зв'язуються часто з уособленням певних якостей і властивостей людини. У різних мовних групах символи можуть сильно відрізнятися, і, отже, фразеологізми, що відбулися на їх основі, іноді частково або повністю збігаються або розходяться. Так, російський фразеологізм *сліпий як кіт* є відповідністю італійському *cieco come una talpa*. Українець каже *німий, як риба*, а італієць каже *muto come un pesce*. Але, в той же час, в українській мові символом пильності є очі кішки, то в італійській - очі рисі (*l'occhio di lince*). Розбіжності в значенні подібних фразеологізмів обумовлюються в першу чергу природними умовами, релігійними, культурними традиціями народів.

Одним з найбагатших пластів фразеологічної лексики є лексика, що описує повсякденне життя людини, а також частини їх тіл: *chiudere un occhio* - букв. .: закрити очі на що-небудь; *avere le mani bucate* - бути марнотратом, тринькати (букв. .: мати діряві руки); *fare il passo secondo la gamba* - по своєму ліжку простягати ніжки, жити відповідно до достатків (букв. .: не робити кроку довше ноги).

Деяке число фразеологізмів пов'язано з військовою та мисливською лексикою: *tornare con le prive nel sacco* - повернутися з порожніми руками

(букв .: повернутися ні з чим в мішку); *passare in cavalleria* - зникнути, випаруватися (букв .: бути прийнятим в кавалерію).

Виникнення фразеологізмів також може бути пов'язано з іграми, в основному з картковими: *fare (dare) cappotto* - обіграти всуху (букв .: здати пальто); *mettere le carte in tavola* - грати у відкриту, розкрити свої карти (букв .: покласти карти на стіл).

Чимале число фразеологізмів є біблеїзми, що мають аналоги майже у всіх європейських мовах: *aspettare la manna dal cielo* -ждать манни небесної; *essere una voce nel deserto* - бути голосом волаючого в пустелі (букв .: бути голосом в пустелі).

Важливу роль в житті народу Італії завжди відігравала церква, тому походження великого числа фразеологізмів пов'язано з церковної лексикою: *messa greca* - незрозуміла річ, плутанина (букв .: грецька церковна служба); *non andare ne` a messa ne` a predica* - не вірити ні в Бога, ні в чорта (букв .: не йти ні на службу, ні на проповідь).

Велика кількість фразеологізмів прийшла в італійську мову з літератури, а також міфології, байок, казок та інших джерел: *essere un re travicello* - бути королем-маріонеткою (букв .: бути королем-бруском); *vendere le pelle dell'orso prima d'averlo ucciso* - ділити шкуру невбитого ведмедя (букв .: продавати шкуру ведмедя перед тим, як його вбити). Особливе місце займають фразеологізми, пов'язані з історією Італії або висхідні до історії стародавнього Риму: *fare la politica del carciofo* - домагатися чого-небудь завзято і терпляче (цю фразу приписують королю Сардинії Карлу Еммануїлу III, який порівнював Італію з артишоком і пропонував кожному задовольнятися лише однією частиною); *legar la vigna con le salsicce* - жити розкошуючи (букв .: перев'язувати виноградну лозу сосисками).

Ряд фразеологізмів запозичено з інших мов. Такі фразеологізми, як правило, проникають через літературу і відносяться до більш пізнього періоду: *essere un cavaliere senza macchia e senza paura* (з франц.) - бути

лицарем без страху і докору (букв .: бути лицарем без плямочки страху).

Особливе місце займають фразеологізми, в основі яких лежать заміни за допомогою перифраз і стилістичних фігур, які прямо в розмовній мові не називаються. Так, іменник-смерть, або дієслово - вмирати передається за допомогою наступних фразеологізмів: *chiudere gli occhi per sempre* - закрити очі назавжди; *andare all'altro mondo* - ніти в інший світ; *partire a Babbo riveggioli* - відправитися до праотців (від *andare a rivedere il babbo* - (ніти побачитися з батьком)). В цілому ж ідея смерті передається за допомогою більш ніж ста ФО.

Таким чином, фразеологія як розділ мови дає не тільки опис сучасного стану фразеологічної системи, але допомагає також оволодіти літературними нормами вживання фразеологізмів, що абсолютно необхідно для кожного, хто вивчає мову, щоб уникнути мовних помилок, що знижують виразність мови. Фразеологізми відображають геніальність народу, так як цікавими стають не тільки образи, що виникають на основі еталонів, а й специфіка в їх виборі. В італійській мові слова *srapna* “п'ядь” стало еталоном малої величини, площі, малої ширини, зростання і інших понять: *A srapna* “у всіх подробицях”, *largo un a srapna* “дуже вузький”, *un bambino alto un a srapna* “хлопчик з пальчик , з вершок”. Ще один яскравий приклад збагачення мови за рахунок власних ресурсів: не так давно в італійській мові закріпився фразеологізм *lo scoiattolo della penna* (букв .: білочка пера, легке перо), який виник з характеристики, даної італійцями популярному письменникові Італо Кальвіно.

3.2 Фразеологізми з колоронімами їх типи та особливості

Проблема мовного сприйняття кольору зацікавила вчених вже в середині XIX в. Надалі ця область виявилася найбільш придатною для перевірки гіпотези лінгвістичної відносності Е. Сепіра - Б. Уорфа, так як колірний простір зручний для вивчення: будь-який колір може бути

однозначно визначений в термінах об'єктивних фізичних вимірювань (по тону, яскравості, насиченості). Гіпотеза лінгвістичної відносності лежить в основі розробленої в 20-30-і роки ХХ століття концепції про існування нерозривного зв'язку між структурою мови, з одного боку, і характеристиками мислення і способом пізнання зовнішнього світу - з іншого. Спочатку ця ідея була сформульована американським лінгвістом і культурантропологом Е. Сепіром, який вважав, що "... люди живуть не тільки в світі об'єктивної діяльності, як це зазвичай вважають, вони значною мірою перебувають під впливом того конкретної мови, яка є засобом спілкування для даного суспільства. Якщо слідувати гіпотезі лінгвістичної відносності, надзвичайно бідний колірний словник народності давнини мав би гальмувати їх здатність до виділення і запам'ятовування кольорів. Але цього, як виявилось, не відбувається. В даний час можна вважати доведеним той факт, що всі фокусні кольору легко сприймаються представниками всіх досліджених культур. І навіть якщо для деяких кольорів немає вербальних термінів, при необхідності в категоризації людині вдається їх запам'ятати.

Особливий інтерес викликає спроба А. Вежбицької знайти для фокусних кольорів "природні прототипи з навколишнього середовища". На думку А. Вежбицької, прототип - це такий член категорії, який максимально повно втілює характерні для даної категорії властивості і особливості, тому позначення кольору можна класифікувати за принципом співвіднесеності з кольоровим прототипом червоний - "це звичайний червоний"; бордо - це теж "такий собі червоний". Червоний - це прототип, ім'я категорії, а відтінки - члени категорії. А. Вежбицька виявила асоціативний зв'язок між чорним і ніччю, білим і днем. Очевидним є і вибір аналогів для зеленого і синього: це - рослинність і небо. У рідномій для дослідниці польській мові слово *niebieski* (світло-синій) походить від слова *niebo* (небо). Жовтий - це колір сонця, не випадково на дитячих малюнках сонце незмінно жовтого кольору. А коричневий асоціюється з кольором землі. Найскладніше виявилось виділити прототип для червоного кольору. Для нього в навколишньому середовищі

немає постійного зразка, адже з кров'ю, з якої його часто пов'язують, більшість людей не стикається настільки ж часто, як з небом, сонцем або рослинами. Але А. Вежбицькій вдалося виявити глибинний зв'язок між червоним і його найближчим аналогом в людському середовищі - вогнем.

Робота А. П. Василевича “Дослідження лексики в психолінгвістичному експерименті” присвячена аналізу кольоровизначень в різних мовах, в тому числі і різних мовних сімей. Дослідження будується на матеріалі 14 мов. А. П. Василевич виходить з того, що для семантичних досліджень кольору “єдино прийнятним є підхід, при якому досліджуються одночасно об'єкти дійсності (відтінки кольору) і позначають їх слова”. А. П. Василевич підкреслює, що “фізична природа кольору одна і та ж для всіх культур”. Він говорить про проблему використання в якості точки відліку так званих основних кольорів, відзначаючи разом з тим, що це складний шлях, так як основні кольори по мовам не збігаються. Об'єкти дійсності, що розуміються як відтінки кольору, А. П. Василевич пропонує досліджувати одночасно позначаючи їх словами, оскільки “таким чином досліджується декоративне значення найменувань кольору”.

Щодо питання найменувань кольору А. П. Василевич відзначає, що «велику частину слів, використовуваних для позначення кольору, складають адективізовані частини від назв предметів, що мають характерне забарвлення.

А. П. Василевича цікавить питання складання картини семантичних полів назв кольорів в зіставляваних мовах. Опис полів повинен містити інформацію про те, як виглядає розподіл колірної спектра в даній мові, тобто який спектр кольорів в ньому концептуалізувати, яка в даній мові сукупність назв основних кольорів і неосновних (їх число, сфера використання та значення і внутрішня ієрархія). Вчений відзначає недоліки існуючих методів дослідження кольору. Він вважає, що недоліком наявних методик є опора на індивідуальний мовний досвід, що робить їх ненадійними в порівняльному плані. Недоліком сучасних досліджень кольору А. П.

Василевич вважає також те, що аналізують основні кольори і не враховують колористичної лексики у всій повноті. Предмети-прототипи були розділені А. П. Василевичем на 10 категорій:

- 1) нежива природа (небо, вогонь, вода, сніг, дим, земля, пісок і т. д.);
- 2) флора (трава, очерет);
- 3) фауна (кров, жовч, кістка);
- 4) плоди і овочі (шафран, льон, салат, цибуля, шпинат);
- 5) продукти харчування;
- 6) квіти;
- 7) дорогоцінні камені і метали;
- 8) продукти людської діяльності;
- 9) назви різних барвників і фарб;
- 10) назви складної етимології.

Вважаємо, що в психолінгвістичних дослідженнях проглядається спроба феноменологічного аналізу специфіки семантики кольорів. Аналіз подібного роду, на наш погляд, привносить додаткову диференціацію в осмислення даного фрагмента мовної картини світу і розширює знання про особливості співвідношення мови і мислення.

Знання про картину світу часто лежить в основі особистісної і суспільної свідомості. Кожна окрема людина, як і окрема група людей, може по-своєму сприймати різні концептуальні картини світу, при цьому люди, що говорять різними мовами, можуть мати однакові картини сприйняття, а ті, що говорять однією - різні. Це залежить від якості і кількості знань, якими володіє людина або певна група людей, також на сприйняття може впливати вік, соціальний стан, історичне минуле і багато чого ін. Таким чином, в концептуальній картині світу взаємодіє приватне, загальнолюдське і національне сприйняття.

Мовною картиною світу цікавився ще В. Гумбольдт, який писав, що «різні мови є для нації органами їх оригінального мислення і сприйняття» [Гумбольдт, 1984: 93]. Також вітчизняні лінгвісти (Ю. Н. Караулов, В. І

Постовалова, Б. А. Серебренніков, В. Н. Телія та ін.) писали про концептуальні та мовні картини світу.

Мовна картина світу (МКС) - це соціально-колективний продукт світосприйняття окремих мовних особистостей / категорій. В першу чергу, умови життя певної групи людей, навколишній їх матеріальний світ визначають їх свідомість і поведінку. Саме це знаходить відображення в їх мові, що, найчастіше, виявляється в семантиці і граматичних формах. З іншого боку, окремий індивід сприймає світ переважно через призми рідної мови, який до певної міри детермінує людські структури мислення і поведінки.

Аналіз фразеологізмів, прислів'їв, асоціативних словників показує, що, вживаючи категорії ввічливості, більшість народів використовує різну спрямованість: у росіян ввічливість - це етикетна бездіяльність, (наприклад, ввічливий той, хто не лається матом, не кричить, не суперечить старшим, тобто, той, хто дотримується правил етикету); у англійців - це той, хто демонструє свою повагу до інших (в англійській ввічливості більше традиції, автоматизму). В італійському суспільстві ввічливість проявляється у формі звернення до жінки, людині будь-якої професії, статусу, форми уваги. Ось чому, враховуючи таку міжкультурну комунікацію, слід виходити з того, що кожен народ проявляє ввічливість по-своєму [Гхала діє до: 2016].

Культурно-національна якість проявляється комбінованою специфічною еквівалентною лексикою. Мова або форма мови відображає спосіб сприйняття світу кожною нацією, і проявляє картину світу своїми національно-культурними конотаціями. Тому при вивченні мови необхідні знання культури, історії, традицій народу [Якобсон, 1978: 17].

Нерозривний зв'язок фразеології з національно-культурними традиціями, яка, також, визначається фразеологічними зворотами, базується на їх співвіднесеності з елементами матеріальної або духовної культури суспільства, його віруваннями, звичаями, природою, тобто з тим світом, в якому живе ця людина або народ.

Традиційно в основі проблеми співвідношення мови і культури лежать дослідження ФО, до складу яких входить культурна лексика. Вона, в свою чергу, включає слова-реалії, які вказують на обряди і спеціальні обрядові інструменти, назви свят, імена фольклорних і міфологічних персонажів, культурні концепти.

Поняття і ситуації, що лежать в основі фразеологізмів різних народів, мають багато спільного, так як, найчастіше, базою для формування фразеологізму є слова, які називають предмети побуту і навколишнього світу. Деякі слова стають символами, вони пов'язані, головним чином, з уособленням певних якостей людини.

Варто зазначити, що формування і визначення ряду базових слів і фразеологічних одиниць найчастіше формувалося на основі антропоцентричного розуміння світу (голова колони, горлечко пляшки, ніжка столу, прибрати до рук і ін). Таким чином, одиниці, які називають певні явища, стану і т.д. створюють культурно-національну картину світу, в якій відбивається побут і звичаї, а разом з тим поведінка людей, ставлення до світу і один до одного.

Велику роль у формуванні мовної картини світу, яка яскраво відображається на прикладі ФО, грає міфологія і її концепти.

3.3 Переклад фразеологічних одиниць з елементами кольору

Країною перекладу історично вважається Канада через сформовану англо-французьку двомовність. Переклад завжди передбачає оперування певними знаковими системами. За А. Ліловою, основна суть роботи перекладача полягає в умінні “вловити і зберегти сутність і цілеспрямованість загального початку, яким керувався автор, ідейно-образну структуру художнього оригіналу і на цій основі визначити функції окремих елементів змісту і форми, їх роль в контексті всього твору “[Лілова, 1985: 135].

ФО завдяки своєму образному емоційно-експресивному навантаженню виступають в якості найважливіших мовних засобів, які забезпечують виразність і оригінальність мови автора. Але, в той же час, коректний і адекватний переклад ФО має свої особливості. Цей факт пояснюється тим, що ФО в кожній мові - яскраві, емоційно насичені обороти, що належать до певного стилю і несуть яскраво виражений національний характер [Марданова: 1997].

Варто також відзначити, що центральним поняттям в контрастивній лінгвістиці (сфері мовознавства, яка зіставно вивчає кілька мов для визначення їх відмінностей і подібностей на різних рівнях) вважається поняття міжмовної відповідності. Міжмовні відповідності представляють собою “одиниці різних мов, що мають схожість в семі (знаковому) складі; це схожі за змістом одиниці двох мов, які можуть бути співставлені один одному у відповідність незалежно від того, чи часто вони використовуються для взаємного перекладу або можуть бути використані для перекладу лише теоретично, в деяких спеціальних контекстах “[Малерович, 1979: 50]. Наприклад: “*Allevare (nutrire, scaldare) una serpe nel seno*” - “пригріти змію на грудях”.

Таким чином, можна виділити наступні міжмовні відповідності:

- лінійні відповідності, коли певній одиниці вихідної мови відповідає лише одна одиниця мови, на яку перекладається ФО. Наприклад, при зіставленні української мови з італійською: *місто - citta`, гриб - fungo, двері - porta.*

- векторні відповідності, коли одній одиниці вихідної мови може відповідати кілька варіантів перекладу. Наприклад: *небо - cielo, il regno del cielo, etere; полиця - cuscetta, mensola, ripiano; вхід - entrata, ingresso, adito.*

- лакуни, коли для одиниці вихідної мови немає відповідності в мові перекладу. Наприклад: *самий жаркий період літа, період відпусток - ferragosto.* Такі види міжмовних відповідностей визначаються за допомогою двомовних перекладних і синонімічних словників, шляхом збору інформації

від реципієнтів, а також із залученням аналізу текстів.

На окрему увагу заслуговує переклад образної фразеології.

В. Н. Комісаров пропонує наступні способи перекладу образних ФО:

а) фразеологічний еквівалент;

б) фразеологічний аналог;

в) дослівний переклад;

г) описовий переклад;

д) контекстуальні заміни при перекладі ФО [Комісаров, 1960: 25].

Особливістю перекладу ФО з італійської мови на російську і навпаки є той факт, що в рамках одного тексту перекладні одиниці можуть варіюватися. Наприклад: “*Qui casca l'asino!*” - “*Ось, де собака заритий!*” (Досл. Переклад: “Тут осел падає!”).

Варто зазначити, що для контрастивної лінгвістики важливою є кількість лексичних одиниць мови зіставлення, які досліджуються вихідною мовою. Наприклад: “*Chi troppo in alto sale, cade sovente precipitevolissimevolmente*” - “*Хто занадто високо піднімається, часто стрімко падає*”.

Таким чином, найбільш очно основні поняття контрастивної лінгвістики і, відповідно, контрастивний метод, можуть бути проілюстровані на прикладі співвіднесення типу слово до слова. Наприклад: “*prendiamo un granchio*” - “*сісти в калюжу*” (досл. Переклад: “давайте візьмемо краба”).

В процесі контрастивного опису лексики перекладач часто намагається розмежувати міжмовні відповідності, які проявляються в якості еквівалентів і близьких значень. Наприклад: “*montare in bestia*” - “*сказитися*” (дослівно: “вселитися в звіра”).

Серед українсько-італійських еквівалентів помітне місце займають найменування тварин, рослин, плодів, небесних тіл, явищ природи, об'єктів рельєфу і т.д. Наприклад: “*perdersi in un bicchier d'acqua*” - “*загубитися в трьох соснах*” (досл. .: загубитися в склянці води); “*Vendono fumo*” -

“продавати повітря” (досл .: продавати дим); “*Toccano il cielo con un dito*” - “бути нагорі блаженства” (досл .: чіпати небо пальцем) і т.д.

Варто відзначити, що встановлення лексичної еквівалентності ускладнює наявність відповідностей “слово - словосполучення”, а також розуміння еквівалентності як комунікативно-текстової категорії. У той же час, лексична еквівалентність може бути досить суворим інструментарієм, який обмежується однорідними по структурно-мовному статусу лексичними одиницями (слово - слово). Вибір тих або інших ФО в кожен конкретний період історії мови й суспільства обумовлений багатьма причинами. Зокрема, основні з них пов'язані з історичною ситуацією в країні й у світі й з індивідуальним сприйняттям цієї ситуації тим чи іншим письменником, журналістом, політиками й населенням [15;с.54].

Широке використання ФО в італійських засобах масової інформації, у суспільно-політичних журналах, у художніх творах в останні десятиліття відкрило дорогу досить “міцним” виразам до переходу з усного просторіччя в письмове мовлення.

Соціальна природа всіх цих явищ очевидна. Необхідно підкреслити, що в процесі вибору кожним поколінням свого лексикону воно випробовує на собі вплив історичних й інших асоціацій. Історичні паралелі, що виникають у носіїв мови, сприяють збагаченню його фразеології, що проявляє явну тенденцію до моделювання. Можливість такого явища пов'язана з механізмами семантичних перетворень під впливом соціальних і культурних факторів, на які опирається життя будь-якого мовного співтовариства.

Висновки до 3 розділу

У наведених фразеологізмах образ вогню відображає аспекти внутрішнього світу людини, коли стихія (пристрасть) вирує не в зовнішньому світі, а в душі індивіда, спонукаючи на будь-які звершення, досягнення як в професійній або побутовій сфері, так і в любовній.

Далі розглянуті групи фразеологізмів-технонімів, що містять ідіоми, в яких компонент вогонь проявляє речові характеристики: *to add fuel to the fire* – *підливати олію у вогонь*. Іконізм структури виявляється не стільки в самому вогні, скільки в його властивостях: горіти сильніше, якщо в нього потрапляють горючі речовини. Переносне значення звороту вказує на загострювання відносин, поглиблювання будь-яких почуттів, настрою тощо; або на розпалювання, підвищування інтересу, уваги до будь-чого – мотивоване саме цією властивістю вогню.

Отже, результати проведеного дослідження показали, що значення іконічних фразеологічних одиниць з компонентом технонімом можуть бути мотивовані як символічними властивостями компонента *вогонь* у їх складі, так і речовими. Основний образ, переданий компонентом *вогонь* у складі зібраних ідіом, – це “небезпека, небезпечна стихія”, який є найпоширенішим. Також стихія вогню постає в складі ФО в образі “вогника, вогню”, який символізує запал, душевне прагнення. Групи ідіом, мотивовані речовими характеристиками вогню, є менш наповненими.

ВИСНОВКИ

Фразеологія - це скарбниця мови. У фразеологізмах знаходиться висвітлення історії народу, своєрідність його культури й побуту. Фразеологізми часто носять яскраво національний характер. Поряд із чисто національними фразеологізмами в італійській фразеології є багато інтернаціональних фразеологізмів. Італійський фразеологічний фонд - складний конгломерат споконвічних і запозичених фразеологізмів з явною перевагою перших. У деяких фразеологізмах зберігаються архаїчні елементи - представники попередніх епох.

У фразеотворенні величезну роль грає людський фактор, тому що переважна більшість фразеологізмів пов'язана з людиною, з різноманітними сферами її діяльності, а фактор адресата є найважливішим елементом комунікації. Крім того, людина прагне наділити людськими рисами об'єкти зовнішнього світу, у тому числі й неживі. Тому, враховуючи тему дослідження ми дослідили фразеологізми, що поділяються на ФО зі структурою словосполучення та структурою речення.

Незадоволеність традиційними фразеологічними схемами й відсутність робіт із фразеології, що досить переконливо синтезують положення діалектичного матеріалізму із принципами структурної лінгвістики, привели до надзвичайного різнобою у визначенні основних понять фразеології, зокрема, певних ознак ФО. У деяких роботах з фразеології, опублікованих за останні роки, можна знайти ряд умоглядних положень, помилковість яких пояснюється відсутністю аналізу великого фактичного матеріалу. Категоричність подібних висловлень значно перевищує їх переконливість.

Прикладами таких тез є: заперечення стійкості лексичного складу ФО і взагалі їхньої стійкості, а також системності фразеологічного складу, ототожнення ФО і змінних сполучень слів з погляду їхньої структури й складу, приписування словам ознак фразеологізмів, твердження, що ФО

варто класифікувати так само, як класифікуються слова, заперечення специфіки значення фразеологічних одиниць й ототожнення його з лексичним значенням слів, розгляд фразеологізмів як мовних надмірностей і т.п.

Якщо виходити із цих положень, то фразеологізми як одиниці мови не існують, їхня специфіка зводиться на ні, і вони розглядаються як нарізнооформлені слова, що є лексичними одиницями. Ми виступаємо проти подібних поглядів, що ігнорують особливості фразеологічних одиниць, і схвалюємо творчі дослідження у сфері фразеології.

Фразеологія вийшла за вузькі, сковуючі її рамки одного з розділів лексикології: зміст явно переріс форму. Що стосується італійської фразеології, то можна говорити про її становлення як лінгвістичної дисципліни, чому сприяє широкий розмах фразеологічних досліджень в області італійської мови. Дана дипломна робота є одним з таких досліджень. Основним нашим інформантом є фразеологічна картотека, що складалася протягом багатьох років. Ми аж ніяк не претендуємо на непогрішність своїх суджень. В остаточному підсумку практика - критерій істини. Подальша перевірка придатності висунутих положень для фразеологічних досліджень і практики викладання підтвердить, а в деяких випадках, можливо, і спростує їх. Об'єктом фразеології є фразеологічна мікросистема мови та її закономірності.

Однак багато питань фразеології чекають ще свого рішення: не до кінця розкриті закономірності, властиві ФО, недостатньо обґрунтовані поняття фразеологічного рівня й фразеологічного значення, не завжди ясні межі між складним словом і ФО, фразеологією й фразеоматикою та ін.

Але ми повністю розділяємо оптимізм Т.З.Черданцевої відносно становлення фразеології як особливої галузі мовознавства.

Труднощі, що стоять перед фразеологією, не повинні бентежити мовознавців. Адже саме в процесі фразеологічних досліджень й може бути ліквідовано багато „білих плям” теорії мови. Жодна наука не починалася на

зовсім готовій основі. Тому багато фразеологів керуються саме пошуками методу дослідження, вибором неоднакових шляхів у ході цих пошуків. Полеміка може тільки допомогти відсіяти корисне від помилкового, зайве від необхідного, перебороти суб'єктивізм, відчуті непохитність висновків, переходити від робочих гіпотез до відпрацьованих понять. Останнім часом для багатьох робіт характерно також прагнення до об'єктивності застосовуваних процедур і критеріїв. У цьому прагненні - стан майбутніх успіхів фразеології.

Наша епоха - час бурхливого росту науки, пошуків більш ефективних методів дослідження. Виникають нові наукові дисципліни, багато хто з яких спочатку були відділом тієї або іншої науки.

При вивченні іноземної мови фразеологія є одним з основних джерел поповнення й збагачення лексичного запасу, і в той же час - це одна з найскладніших граней мови, тому що сприйняття, осмислення, запам'ятовування фразеологізмів завжди створює труднощі для не носіїв мови.

Розробка основних понять італійської фразеології на основі більш ефективних принципів лінгвістичного аналізу - умова перетворення її в приватну лінгвістичну дисципліну, що, як ми сподіваємося, у найближчому майбутньому стане такою ж невід'ємною частиною теорії італійської мови, що буде викладатися у Вузах, як граматики, фонетики й лексикології. З розвитком світу у науковий вжиток увійшов термін «колонорізм» – кольори зі всіма сферами їх застосування. Логічно припустити, що всі об'єкти, що входять до складу кольорів, мають пряме відношення до навколишнього середовища, яке знаходить своє відображення у фразеологізмах. Фразеологічні одиниці з компонентами кольору існують у будь-якій мові світу, і це свідчить про те, що кольоросфера є доволі універсальним поняттям, властивим представникам усього людства, незалежно від його культурних, соціальних та економічних відмінностей. Взяти до уваги тенденцію до уніфікації мовних одиниць за однією або кількома ознаками,

було запропоновано об'єднати всі сталі звороти, чий структурно-семантичний склад пов'язаний із аспектом кольору, в одну групу – колороніми.

Колоронім – це клас лексем, що позначає діяльність у сфері життя суспільства пов'язану з кольорами, який активно бере участь в утворенні фразеологічних одиниць і їх значень. Під фразеологізмом з компонентом-колоронімом розуміємо такий усталений зворот, де означуване містить компонент кольору.

Фразеологізм-колоронім є важливою частиною лексичної системи мови, необхідної для розуміння мовної картини світу. Велика кількість цих зворотів у фразеології пояснюється, у першу чергу, тим, що лексеми, які наявні в аспекті кольорової гама в діяльності людини або є її результатом, належать до найдавнішого пласта лексики, характеризуються частотністю вживання. У ході роботи було зазначено, що процедура ідентифікації фразеологізму як мовного утворення, що має відношення до поняття «колоронім» або «колір», а саме його компонентного складу, є найбільш важливою. Визначено, що фразеологічна одиниця складається з декількох десемантизованих слів, значення яких частково або повністю втрачається при вживанні всередині фразеологізму. Проте, у більшості випадків, оскільки зовнішня форма компонента залишається незмінною, можна простежити його кольористичну природу і тим самим установити належність фразеологічної одиниці до категорії колоронімів. З огляду на велику різноманітність лексичних одиниць, що належать до понять «колір» і «колороніми» і виступають як компоненти стійких зворотів, а також виходячи з лексичного і семантичного підґрунтя формується корпус фразеологізмів із компонентом-колоронімом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амосова Н.Н. (1963) *Основы английской фразеологии*. Л. ЛГУ.
2. Балли Ш. (1955) *Общая лингвистика и вопросы французского языка*. М..
3. Бенвенист Э.Б. (1995) *Словарь индоевропейских социальных терминов*. М..
4. Будагов Р.А. (1974) *Человек и его язык*. М..
5. Виноградов В.В. (1947) *Об основных типах фразеологических единиц в русском языке*. Сб. А.А. Шахматов М..
6. Виноградов В.В. (1947) *Русский язык. Грамматическое учение о слове*. М.,Л..
7. Гак В.Г. (1988) *Фразеология, образность и культура*. В кн: *Советская лексикография* (Сборник статей). М..
8. Добровольский Д.О. (1990) *Типология идиом* в кн.: *Фразеология в Машинном фонде русского языка*. М..
9. Курилович Е.Р. (1962) *Очерки по лингвистике*. М..
10. Мокиенко В.М. (1973) *Историческая фразеология — этнография или лингвистика?* Журнал "Вопросы языкознания", № 2.
11. Телия В.Н. (1969) *О вариантах фразеологических единиц*. В кн.: *Система и уровни языка*. М..
12. Телия В.Н. (1996) *Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты*. М..
13. Черданцева Т.З. (1977) *Язык и его образы*. М..
14. Черданцева Т.З. (1982) *Очерки по лексикологии итальянского языка*. М..
15. Черданцева Т.З., Рецкер Я.И., Зорько Г.Ф. (1982) *Итальянско-русский фразеологический словарь* под редакцией Рецкера Я.И. М..

16. Черданцева Т.З. (1988) *Метафора и символ во фразеологических единицах*. В кн.: *Метафора в языке и тексте*.
17. Черданцева Т.З. (1990) *Прагматика и семантика идиом*. В кн.: *Res Philologica. Филологические исследования*. М..
18. Черданцева Т.З. Джустини Фичи Ф. (1994) *Краткий итальянско-русский и русско-итальянский фразеологический словарь*. М..
19. Alfieri G. (1983) *Lettera e figura nella scrittura de "Malavoglia"*. Firenze, presso L'Accademia della Crusca.
20. Ausova T.B. (1972) *Strutture semantiche e sintattiche della proposizione semplice in italiano*. Firenze, presso L'Accademia della Crusca.
21. Andreoli R. (1966) *Vocabolario Napolitano Italiano*. Napoli.
22. Arrighi C. (1970) *Dizionario Milanese italiano col repertorio italiano milanese*. Hoepli. Milano.
23. Austin J.L. (1962) *How to do, things with words*. N.Y. Oxford University Press.
25. Berruto G. (1978) *L'italiano impopolare*.— In: *Strumenti linguistici*. Napoli.
26. Casadei F. (1995) *Per una definizione di "Espressione idiomatica" e una tipologia dell'idiomatico in italiano*, in: *Linguae stile*.
27. Chafe W.L. (1971) *Meaning and the structure of Language*. The University of Chicago Press. Chicago and London.
28. Cherdantseva T. (1996) *Proverbio e modo di dire/ Studi di Grammatica italiana*. Vol. XVI. pp. 339—343.
29. Cherdantseva T. (1996) *Semantica e grammatica dei modi dire in italiano*.
30. *Studi di Lessicografia italiana*. Vol. XIV, (1997), pp. 347—411.
31. Dardano M. (1978) *La formazione delle parole nell'italiano di oggi*. Roma.
32. Dardano M., Trifone P. (1985) *Grammatica italiana con nozioni di linguistica*. Firenze.
33. De Yorio A. (1832, ristampa 1979) *La mimica degli antichi investigata nel gestire napoletano*.

II SOMMARIO

La fraseologia è un riflesso del patrimonio secolare dei popoli di tutto il mondo, le peculiarità del loro sviluppo culturale, tradizioni uniche e in poche parole credenze. Tutti i fraseologismi, sia italiani che ucraini, conservano il ricordo dell'indescrivibile bellezza dell'ambiente della patria.

Le informazioni nazionali e culturali riconosciute dalla fraseologia variano. Essa colpisce aree di diversi livelli cognitivi dell'immagine verbale (concettuale, verbale, ecc.).

La fraseologia è una parte verbalizzata di un complesso sistema di rappresentazioni stereotipate e prototipali, opinioni e valutazioni di una certa società, contrassegnate da simboli, e che una persona può controllare nella sua attività o, più probabilmente, che controllano una persona.

Il materiale fraseologico è lo strumento principale per descrivere e spiegare rappresentazioni prototipiche di determinati oggetti, fenomeni, tecniche per eseguire determinate attività, concetti astratti e così via. Inoltre, la fraseologia è un livello linguistico, che include il proprio sistema di simboli estremamente ambiguo.

La rilevanza del lavoro è dovuta alla sua attenzione allo studio delle questioni semiotiche della traduzione delle unità fraseologiche della lingua italiana, perché la fraseologia è una classe di vocabolario abbastanza voluminosa, che è costantemente sotto i riflettori di linguisti e traduttori. L'attenzione dei ricercatori sulla traduzione della fraseologia è dovuta alla sua maggiore complessità. Le principali difficoltà nella traduzione delle unità fraseologiche della lingua italiana in ucraino sono la bassa probabilità dell'esistenza di equivalenti, poiché l'equivalenza implica l'identità di tutti gli indicatori, incluso il colore nazionale.

Lo scopo del nostro lavoro scientifico è determinare le modalità di riproduzione e conservazione del simbolismo dei colori nelle unità fraseologiche durante la traduzione dall'italiano all'ucraino.

Questo obiettivo determina la soluzione dei compiti principali, come:

- definire il concetto di "unità fraseologica";
- delineare la differenziazione delle unità fraseologiche, i loro tipi e classificazioni;
- determinare il ruolo delle unità fraseologiche nel quadro linguistico del mondo degli italiani e degli ucraini;
- stabilire segni di ripensamento figurativo della fraseologia con i coloronimi;
- determinare le caratteristiche d'uso e le difficoltà nella traduzione di unità fraseologiche con coloronimi;
- identificare modi per tradurre unità fraseologiche italiane con coloronimi in ucraino;
- scoprire i mezzi preferiti utilizzati nel trasferimento del simbolismo del colore in unità fraseologiche con una componente cromatica.
- considerare il concetto di corrispondenza interlinguistica di equivalenti e tipi di equivalenti di unità fraseologiche con coloronimi.

L'oggetto della ricerca sono le unità fraseologiche con coloronimi in italiano e ucraino.

Oggetto della ricerca è il mezzo di trasmissione del simbolismo dei colori nella traduzione dei fraseologismi italiani con coloronimi in ucraino.

Per raggiungere l'obiettivo e svolgere i compiti di questo lavoro scientifico, abbiamo utilizzato i **seguenti metodi di ricerca**: descrittivo, strutturale-semanticò e il metodo dell'analisi comparativa. Utilizzando il metodo descrittivo, abbiamo descritto i fraseologismi con una componente di colore, scegliendole dal vocabolario della lingua e spiegando le caratteristiche della loro struttura e funzionamento. Utilizzando metodi comparativi, abbiamo confrontato le unità fraseologiche delle lingue italiana e ucraina per delineare il comune e il diverso nelle unità analizzate. Il metodo semantico-strutturale è stato utilizzato nello studio della struttura e della semantica della fraseologia con una componente cromatica per sistamarli e chiarire le caratteristiche funzionali.

Novità scientifica: vengono utilizzati nuovi metodi di ricerca delle unità fraseologiche italiane con coloronimi. Il contributo indaga le modalità di

trasmissione del simbolismo dei colori dall'ucraino all'italiano e dall'italiano all'ucraino.

Valore pratico: Analisi delle difficoltà di tradurre unità fraseologiche della lingua italiana in ucraino, che consistono nella bassa probabilità dell'esistenza di equivalenti.

Struttura del lavoro. Il lavoro consiste dall'introduzione, tre sezioni con le conclusioni di ciascuna di esse, le conclusioni dell'intero lavoro e un elenco delle fonti utilizzate.

Il materiale per la parte teorica del lavoro sono i lavori dei più famosi ricercatori in questo campo S. I. Vlahov, V.V. Vynohradov, L.K. Latysheva, Ya.I. Retsker, N.M. Shanskyi, ecc., nonché articoli scientifici di E. V. Breus, A.V. Kunina, V. N. Teliya, A.D. Rakhstein, T. Z. Cherdantseva e altri. Il materiale per la parte pratica è stato selezionato dal dizionario fraseologico italiano-ucraino, dal Nuovo dizionario italiano-ucraino, Saggi sulla lessicologia della lingua italiana T.Z. Cherdantseva. In questo articolo abbiamo riassunto i diversi punti di vista degli scienziati che hanno lavorato su questo argomento; sulla base delle conoscenze teoriche, ha condotto uno studio pratico.

L'insoddisfazione per gli schemi fraseologici tradizionali e la mancanza di opere sulla fraseologia, che sintetizzano in modo abbastanza convincente le disposizioni del materialismo dialettico con i principi della linguistica strutturale, hanno portato a differenze estreme nella definizione dei concetti di base della fraseologia, in particolare, alcune caratteristiche dei fraseologismi. In alcune opere sulla fraseologia, pubblicate negli ultimi anni, è possibile trovare una serie di disposizioni speculative, la cui erroneità è dovuta alla mancanza di analisi di molto materiale fattuale. La natura categorica di tali affermazioni supera di gran lunga la loro capacità di persuasione.

Esempi di tali tesi sono: negazione della stabilità della struttura lessicale di fraseologismi e della loro stabilità in generale, nonché della struttura fraseologica sistemica, identificazione di fraseologismi e combinazioni variabili di parole in termini di struttura e composizione, attribuzione di caratteristiche fraseologiche a

parole, negazione della specificità del significato delle unità fraseologiche e sua identificazione con il significato lessicale delle parole, considerazione della fraseologia come eccessi linguistici, ecc.

Se procediamo da queste disposizioni, allora la fraseologia come unità di linguaggio non esiste, la loro specificità è ridotta a no, e sono considerate come parole formate diversamente che sono unità lessicali. Ci opponiamo a tali opinioni, che ignorano le peculiarità delle unità fraseologiche e approviamo la ricerca creativa nel campo della fraseologia.

La fraseologia è andata oltre il quadro ristretto e vincolante di una delle sezioni della lessicologia: il significato ha chiaramente superato la forma. Per quanto riguarda la fraseologia italiana, possiamo parlare della sua formazione come disciplina linguistica, che contribuisce all'ampio ambito della ricerca fraseologica nel campo dell'italiano. Questa tesi è uno di questi studi. Il nostro informatore principale è un indice di schede fraseologiche, che è stato formato nel corso di molti anni. Non rivendichiamo l'infallibilità dei nostri giudizi. In definitiva, la pratica è il criterio della verità. Un'ulteriore verifica dell'idoneità delle disposizioni proposte per la ricerca fraseologica e la pratica didattica le confermerà e, in alcuni casi, eventualmente le confuterà. L'oggetto della fraseologia è il microsistema fraseologico del linguaggio e i suoi modelli.

Tuttavia, molti problemi di fraseologia sono ancora in attesa di essere risolti: i modelli inerenti a fraseologismi non sono completamente divulgati, i concetti di livello fraseologico e significato fraseologico non sono sufficientemente motivati, i confini tra parole complesse e fraseologismi, fraseologia e fraseomatica non sono sempre chiari.

Ma condividiamo pienamente l'ottimismo di T. Z. Cherdantseva riguardo alla formazione della fraseologia come branca speciale della linguistica.

Le difficoltà che devono affrontare la fraseologia non devono confondere i linguisti. Dopotutto, è nel processo di ricerca fraseologica che molti "punti bianchi" della teoria del linguaggio possono essere eliminati. Nessuna scienza è iniziata su una base completamente pronta. Pertanto, molti fraseologi sono guidati

dalla ricerca di un metodo di ricerca, dalla scelta di percorsi diversi nel corso di questa ricerca. La polemica può solo aiutare a estirpare l'utile dall'errato, il superfluo dal necessario, a superare il soggettivismo, a sentire la fermezza delle conclusioni, a passare dalle ipotesi di lavoro a concetti consolidati. Recentemente molti lavori sono caratterizzati anche da una volontà di obiettività delle procedure e dei criteri applicati. In questo sforzo - lo stato del futuro successo della fraseologia.

Quando si impara una lingua straniera, la fraseologia è una delle principali fonti di rifornimento e arricchimento del vocabolario e, allo stesso tempo, questo è uno degli aspetti più difficili del linguaggio, perché la percezione, la comprensione, la memorizzazione della fraseologia creano sempre difficoltà per non parlanti.

Lo sviluppo dei concetti base della fraseologia italiana sulla base di principi più efficaci di analisi linguistica è condizione per la sua trasformazione in una disciplina linguistica privata, che speriamo diventi in un prossimo futuro parte integrante della teoria della lingua italiana come la grammatica, fonetica e lessicologia. Con lo sviluppo del mondo, il termine "coloronimo" è entrato nell'uso scientifico: i colori con tutte le aree della loro applicazione. È logico supporre che tutti gli oggetti che fanno parte dei colori siano direttamente correlati all'ambiente, che si riflette nella fraseologia. Le unità fraseologiche con componenti cromatiche esistono in qualsiasi lingua del mondo e ciò indica che la sfera del colore è un concetto abbastanza universale inerente ai rappresentanti di tutta l'umanità, indipendentemente dalle sue differenze culturali, sociali ed economiche. Tenendo conto della tendenza a unificare le unità linguistiche su uno o più motivi, è stato proposto di combinare tutte le inversioni costanti, la cui composizione strutturale e semantica è correlata all'aspetto del colore, in un gruppo che si chiama i coloronimi.

Coloronimo è una classe di parole che denotano attività nel campo della società associate ai colori, che è attivamente coinvolta nella formazione di unità fraseologiche e nei loro significati. Sotto la fraseologia con la componente-

coloronimo si intende un capovolgimento così consolidato, dove il significato contiene la componente del colore.

Il fraseologismo-coloronimo è una parte importante del sistema lessicale del linguaggio necessario per comprendere l'immagine linguistica del mondo. Il gran numero di queste inflessioni nella fraseologia è spiegato, prima di tutto, dal fatto che le parole, che sono presenti nell'aspetto della scala cromatica nell'attività umana o ne sono il risultato, appartengono allo strato più antico del vocabolario, sono caratterizzati dalla frequenza d'uso. Nel corso del lavoro è stato notato che la procedura di identificazione della fraseologia come formazione linguistica relativa al concetto di "coloronimo" o "colore", ovvero la sua composizione componente, è la più importante. È determinato che un'unità fraseologica è costituita da diverse parole desemantizzate, il cui significato è parzialmente o completamente perso quando viene utilizzato all'interno della fraseologia. Tuttavia, nella maggior parte dei casi, poiché la forma esterna del componente rimane invariata, è possibile risalire alla sua natura coloristica e stabilire così l'appartenenza dell'unità fraseologica alla categoria dei coloronimi. Data la grande varietà di unità lessicali che appartengono ai concetti di "colore" e "coloronimi" e agiscono come componenti di inversioni stabili, nonché sulla base lessicale e semantica hanno formato un corpo di fraseologia con un componente-coloronimo.